

1

אם בקומי תהבון וית פקודי תפרון ותעבדון יתהוון: ד ואתן תשמרו ועשיתם אתם: ד ונתתי

רש"י

לקט בהיר

(ג) אם בחקתי תלכו. יכול זה קיום המצות, כשהוא אומר ואת מצותי תשמרו וגו' * הרי קיום המצות אמור, הא מה אני מקיים אם בחקתי תלכו, שחביו עמלים בתורה (ת"ס): ואת מצותי תשמרו. הוו עמלים בתורה על מנת לשמור ולקיים (ת"כ - ויק"ר), כמו שנאמר (דברים ה' א') ולמדתם

שיני טעמא * כשהוא אומר ועשיתם אותם

לומר אומרו ועשיתם אותם מכריח לומר שכל חוץ ממנו בין בחקתי תלכו ובין ואת מצותי תשמרו פירושים עמל התורה (רא"ם): (ח) ר"ל תינתן חקתי היא התורה הק' ששם כחובים חוקות המלך אשר פקד את עמו, ותינתן תלכו היא הלימוד, ואת הבי"ת פירושו "בו" שתלמדו בו בתורה, ואמר "עמלים" ולא אמר לשון לימוד, כדי לפרש לשון הכחוב "תלכו" שפירושו שכל מקום שתלך, שם אתה זה בתורה, ואין לך מקום חוץ ממנה, וזה ג"כ פירושו של עמלים, כלומר הפך זה והפך זה דכלה זה וזה תחוי וסיב וכלה זה ומינה לא תווע, והכוונה בזה שלא דוקא כשאתה צריך לידע דיניה והלכותיה היאך להתנהג או תלמוד אותה, אלא צריך אתה ללמוד אותה אפילו בלי שום צורך רק משום שהם חוקות המלך ב"ה, עוד אפשר באופן אחר קצת לשון ההליכה, שצריך אתה לדעת שכל מה שלמדת והשגת עדיין באמצע ההליכה אתה, ולא הגעת לתכליתה ולסופה ועומק כוונתה, ואדרבה, יותר שישג האדם יותר מצד ידע חסרונו, וזו היא הנקראת עמל ועורה (ג"א): (ט) תינתן מצותי היא ג"כ התורה הק', ששם כחובים מצות אשר צוה מלך העולם ב"ה לעמו, והיא נקשר למעלה עו"ה: (ואת מצותי) שאמרתי שחביו עמלים בו (תשמרו) יהיו שמורים בלך, ורצונו לומר שחון ממה שיהיה הילוך וכל עסקך זה חון מזה יהיו שמורים, ופי' השמירה כוונתה כדי ליזהר עליו מלעשות עבירה וכדי לעשות מצוה (ד"ר):

אור החיים

ג. אם בחקתי תלכו וגו'. בתורה כהנים אמרו ז"ל יכול אלו המצות, כשהוא אומר ואת מצותי וגו' הרי המצות אמורות מה אני מקיים אם בחקתי להיות עמלים בתורה ע"כ, וטעם שקרא הכחוב עמל התורה חוקה, לז' שיש בה מצוה אפילו ללמוד דברים שלמדם פעמים וגו' והם ידועים אללו, כי חפץ ה' בעסק התורה חוקה חקק, ותמלא שאמרו ז"ל (קהלת רבה פ"ג) כי לטעם שילמוד האדם תורה בחשק תמיד גזרה חכמתו יחצרך שיהיה האדם לומד ושוכח, וטעם אומרו חקתי לשון רבים, ירמוח לז' תורות תורה שצכתו ותורה שצעל פה, ומסורת החיבה לשון יחיד שאין וא"ץ בין קו"ף לח"ו"י, לומר כי תורה שצעל פה היא כלולה בתורה שצכתו ושם בנינה. עוד רמז באומרו חקתי

אור בהיר

(א) וכלילו כחז בקמ"ץ תחת הקו"ף וחיר"ק תחת הח"ו"י. (ב) כוונת הלימוד תהיה לשמור מלא מעשה ולעשות מצוה עשה, ופי'

דוד חושב לעש מעלמם אל צי והרגילות בדבר, פירוש הליכחכס לר

ג' עוד ירצה ר"כ

פשע רמז דרוש ו לכמה אורחין ו חקתי לשון רביכ ילך זהם בפירוש אלו

ד' עוד ירצה (משל)

רמז"ס בפרק ו דעות וז"ל ישים כדי שחביה וכו וישחכל בחכמות ימיו עובד ה' נ בחקתי תלכו בש באכילה וכו' נ

ה' עוד יחבון (ל"ד)

לפרש זה ולדר ותיק יחדש דנו שאת ככל אשר באומרו אם בח תנחי הוא הדצ יהיה מגלה פני את הטמא, וזו הטהור, והוא שנים בתורה של

אומרו ואת מצותי להשמר מה שצויתי

אם בחקתי תלכו וגו' אמר מלך ישראל וז"ל הנהיג בהלכות

2

אור החיים

- דוד חושב לעשות ענינים ורגליו מוליכין אותו מעצמם אל בית המדרש לרוב החפץ והרגלון והרגילות בדבר, והוא אומרם אם בחקתי תלכו פירוש הליכתכם מעצמה תהיה אחריה כמאמר דוד לרוב החשק והרגילות:
 - 7 ← ג' עוֹד ירצה על פי מאמרם ז"ל (זוהר ח"ג ר"ב.) כי החורה יש בה ד' דרכים והם פשט רמז דרוש סוד ומאלו נפרדו ע' פנים וכל אופן לכמה אורחין ושבילין ונתיבות, והוא מה שאמר חקתי לשון רבים, תלכו פירוש ככל אורחין ושבילין ילך כהם בפירוש הכחוצים, ולא יאמר שאין בחורה אלא פשטי' המובן לכל: L
 - ד' עוֹד ירצה באומרם תלכו על דרך אומרם (משלי ג') ככל דרכיך דעבו וגו', וכח רמז"ם צפרק ג' מהלכות יסודי החורה (הלכות דעות) וז"ל ישים אל לבו כדי שיהיה גופו שלם וחזק כדי שתהיה וכו' לדעת את ה', שאי אפשר שיבין וישתכל בחכמות וכו', נמצא המהלך בדרך זה כל ימיו עובד ה' ע"כ, והוא מאמר הכחוצ כאן אם בחקתי תלכו בשביל עסק החורה תלכו בכל דרככם באכילה וכו' במשחה דיבור וכו' בכל מעשה המסובב מהטבעיות:
 - ה' עוֹד יתבאר על דרך אומרם ז"ל (סנהדרין ל"ד) שהרשות נחונה ללומדי חורה לפרש בה ולדרוש בכמה אורחין ושבילין ותלמיד ותיק יחדש צדקת הכחוצים כאשר יוכל הכחוצ שאת ככל אשר השיג ידו בחורחו, ויזו ה' כאן באומרם אם בחקתי תלכו צפרדסה תנאי הוא הדבר והוא מלוחי וגו', פירוש שלא יהיה מגלה פנים בחורה שלא כהלכה, שלא לעבר את הטמא, ועשייתם אוחס"י שלא לטמא את הטהור, והוא מאמרם ז"ל (אבות פ"ג) המגלה פנים בחורה שלא כהלכה אין לו חלק לעולם הבא:
- א' עוֹד יתבאר על דרך אומרם (אבות פ"ב) ולא עם הארץ חסיד פירוש שאסור לעם הארץ להתנהג בחסידות שיעשה חומרות וגדריס"י כמנהג החסידים, כי לפעמים יעשה חומרם בדבר שהוא אדרבה עברייין, כי ימלא חסיד שירצה לגדור עלמו לקיים מצות עונה בימים המקודשים ותהיה צעיניו מצוה גדולה לשמש מטחו זליל כיפור, כמו ששמענו שהיה מעשה כן וכדומה, לזה ליוו חז"ל שאין לעם הארץ להתנהג במדת חסידות, והוא מאמר ה' כאן אם בחקתי תלכו שהוא עסק החורה, א"י) והוא מלוחי השמרו פירוש העשו לכם משמרת כדי לקיימם גדרים ושמירות ולא זולת זה: L
- ז' עוֹד ירצה על דרך אומרם ז"ל (אבות פ"ד) הוי גולה למקום חורה, שצריך לכתח רגליו ממקום למקום ללמוד חורה, ולא ולמד דבריהם ז"ל בגמרא (תגינה ה"ג) כי כולן היו גולין ללמוד, ויש שהיה הולך ששה חדשים וחוזר כמו כן לעסוק ביום א', והוא אומרם אם בחקתי תלכו עסק החורה לריכים שתלכו ממקומכם אחריה, גם כדי שתהיו פנוים אין נכון ללמוד והוא צביחו כי יטרדוהו בצורכי הבית, לכן יעוצו איש את אביו והוא אמו ויסע ממקומו לכתחילה: ואומרם והוא מלוחי השמרו יתבאר על דרך מה שאמרם במסכת שבת (ל"א:) מכרו ר' ינאי חבל על מאן דלית ליה דרחא ותרעה לדרחא עבדי, שצריך עסק החורה צריך שיהיה לשמור ולעשות, והוא אומרם אם בחקתי וגו' שהוא עסק החורה תנאי הוא הדבר והוא מלוחי השמרו ועשייתם אוחס"י, ואמר והוא מלוחי"י, יתבאר על דרך אומרם בגמרא (ברכות י"ז:) הלומד שלא לשמה נוה לו שלא נצרה, והקשו בחוספות עם אוחס"י שאמרם לעולם יעסוק אדם בחורה אפילו שלא לשמה שמחך שלא לשמה בא לשמה, וחרטו כי הם צ' אופני שלא לשמה, א'

אור בהיר

אומרם והוא מלוחי השמרו כדי ששמרו. ג) כמאמר הקראים עפ"ל. ד) שלא לעשות מה שאמרתי להשמר. ה) שלא להשמר מה שצויתי לעשות. ו) מה שיצדה מלבו. ז) דוקא אז. ח) אבל בלא זה טוב לו שלא ילמוד. ט) ולא אמר ומלוחי השמרו וגו'.

אור החיים

לקנטר, וא' להכבד, לקנטר נוח לו שלא נברא, להכבד יעסוק שמחוך וכו', והוא מאמר ה' אם בחקתי תלכו ותגאוי הוא הדבר ואח מלואי שבה' ז' מלוא הנריכוני בלימודה שלא ילמדו לא לקנטר ולא להכבד, אז תשמרו ועשייתם אותם מצטיח הכחוב שהגם שתצא עבירה לידו יהיה ניזול ממנה, וכאומרם (סוטה כ"ח). חורה מגנא ומללא מילר הרע, וכמו שאמרנו במסכת עבודה זרה (י"ו). באוחה מעשה של ר' חנינא ור' יונתן שחלפו אפיתחא דזונוה וכו' דכתיב (משלי ז') מזימה תשמור עליך וגו', ודקדק לומר ועשייתם" על דרך אומרים ז"ל (קידושין ל"ט): ישב אדם ולא עבר עבירה נוחנין לו שטר כעושה מלוא, והעמידוה כשצאה עבירה לידו וניזול ממנה, הגם שאינה אלא שמירה מעלה עליו הכחוב כאילו עשה" מעשה מלוא. והגם שדרש רבא (פסחים נ"ו) בפסוק גדול עד שמים חסדך זה הלומד שלא לשמה אלא להכבד"ו, הטעם לא שיש ראון הצורה בלימוד זה אלא לחכמיה היוצא ממנו שיצא ללמוד לשמה, וחורה זו אין בסגולתה להציל מיצר הרע צבא עבירה לידו, ובזה יש לתרץ מה שהקשו שם בסוטה לרבי יוסף שאמר חורה בין בעידנה דעסיק בה בין בעידנה דלא עסיק בה מגנא ומללא אלא מעתה דואג ואחיותפל מי לא עסקו בחורה אמאי לא אגינא עליהו ע"כ, לדברינו אין קושיא" שהם היו לומדים מהחלחם שלא לשמה ואין כה בחורה כזו להגין עליו מיצר הרע: L

ח"י) יאמר על זה הדרך להיות שיש שני סברות (ע"ז י"ז) אחת של ר' חנינא ואחת של ר' יונתן א' אמר נחלק אפיתחא דע"ז דנכים ילריה, וא' אמר נחלק אפיתחא דזונוה כי היכי דנכפיה ליגרין ונקבל אגרא, וצא הכחוב כאן והכריע עם האומר

נחלק אפיתחא דזונוה, והוא אומרם אם בחקתי תלכו פירוש יכולין אחס לילך ואני מצטיחכם שאת מלואי תשמורו שיכיו כופין ילרם, ואם תאמר ולמה יכניס עמנו בספק זה, לזה אמר ועשייתם אותם כדי שתעלו שטר כעושה מלוא כיון שצא לידכם העון, והוא מאמרם שם ונכפיה ליגרין כי היכי דנקבל אגרא:

ט"ו) א' ירצה על דרך אומרים ז"ל במשנת חסידים → (אבות פ"ו) החורה נקנית במ"ח דברים, כי לא כל הרוצה לקנות חורה ישיג קניינה אלא באמצעות המ"ח דברים, והוא מה שאמר כאן אם בחקתי תלכו אם אחס חפצים להשיג החורה תגאוי הוא הדבר ואח מלואי תשמורו ועשייתם אותם שהם אותם המ"ח דברים, כי יש בהם בחי' המניעות" וכנגדם אמר תשמרו, ויש בהם בחינת המעשה" וכנגדם אמר ועשייתם וגו': L

ד"י) עוד ירצה להודיע מעלת עסק החורה שיש → בו מה שאין בעסק המלוא, כי עסק המלוא יכול להיות שיהיה אדם פועל ועושה ויגרום החטא וימיר כבודו לצסוף ולא תזכרנה לדקתו ציוס פשעו, אבל מלוא עסק החורה" מצטיחו כי כל העוסק בחורה לרקו עומד לעד, וילך עמו לרקו" על דרך אומרים (סוטה כ"ח). כי עבירה מכבד מלוא ואין עבירה מכבד חורה לזכותה של חורה ויזכה ללכת בה בלכתו לעולם העליון, ועיין מה שפירשתי בפרשת אחרי מות (י"ח ד') את חקתי תשמרו ללכת בהם" L

י"ח) עוד ירצה על דרך אומרים ז"ל (שבת ס"ג). בפסוק אורך ימים צימינה וגו' שהמיימינים בה שטרם לעולם העליון, והמשמאילים בה שטרם בעולם הזה, הוא מה שאמר כאן אם בחקתי שהיא עסק החורה, תהיה

כוונתכם בעסק זה המשמאילים בה לחשלומין כשחלג י"צ) עוד יחבא חסיד מרוב ממשעיו וי מה שרמו הכחוב עסק החורה ולפ וקיומן כדי שלא והוא אומרם סמוך השנ י"ג) עוד יחבא פ"ח) כנגד כולם, והוא עסק החורה מע מלוא י"ד) א' ירצה נ החורה (מנחות ק"י). אז עליו כאילו הקר (בושע י"ד) וגשל אלא כל מלוא ומל לומד מלואתה בה הכחוב אם בחקי מליאות לעשותם ו מחי יצואו לידכם עשייתם אותם גם לומר לא שטר מח בסמוך ותלמוד

אור בהיר

י) ופי' חבת את עם, כלומר אם תלמדו עם מלואי או מצטיחן תשמרו מן העבירות. י"א) ולמה לא די מה שאמר תשמרו לדרך זה. י"ב) ויהיה פי' ועשייתם כאילו עשייתם. י"ג) ולמה א"כ לנו אומרים שצריך ב' מלוא בלימוד. י"ד) מ"ש המהמר ז"ל ולדברינו, ר"ל שהעמסנו דבר זה בפסוק, אבל באמת הוא דברי הגמרא תגיגה ט"ו, וכמו שהעיד המחבר ז"ל בעמנו בפי' שלה ד"ה ילכו. י"ז) כגון מיעוט שחוק. י"ח) כגון נישוב הדעת. י"ט) כשהוא לשמה. י"ך) זה פי' אם בחקתי שהוא עסק החורה, תלכו עמה לעוה"ב. י"כ) שפי' שם שיהר לקיים המלוא כל ימיו עד מותו כדי ללכת בהם ולא יפסידם.

כ) כנגד נטילת שטר, ללמוד דוקא הלכה הו כהוגן, שלא ניטל ח"י המלוא, הוא דוקא אם כגון שיש שם אדם את לימוד זה עם הוא

מִפְּרֻכּוֹן בְּעֶרְנְהוֹן וְחִתָּן אֶרְעָא גִשְׁמִיכֶם בְּעֵתָם וְנִתְּנָה הָאָרֶץ יְבוּלָהּ

רש"י

לקט בהיר

אוחס ושמרחס לעשותס"י: (ד) בעתם. בשעה שאין י' מציא רליה מפסוק זה על כל מה שאמר עד עתה, שהכחוב הזה אומר ב' דברים, שיש לימוד סחס ויש לימוד שנקרא שמירה והוא כדי לעשותס, ואחר כל זה אמר הכחוב ועשיחס אוחס, זו העשיה בפועל כל מצוה ומצוה כשחבא לידך, ולפי מה שאמרנו יש טעם נכון למה שינה הכחוב לשונו שאלל העמל קורא את התורה חוקה ואלל השמירה קורא אוחס מצוה, שהחוקה ענינה שכבר ידעת מה עליך לעשות רק טעמה ועמקי סודותיה נעל ממך ואחה עמל ויגע וערה לילך בה מחיל אל חיל לעומקה, מש"כ לימוד המצוה פירושו שרצה אחה לידע מהותה ואיכותה מה היא שנטוית בה כדי לשמרה

אור החיים

ששכר עולם העליון רוחני ואין יעודיו נתפסים (ברש"י) ולא דיבור, לזה רמזו צמה שהוסיף וא"ו בחתילה ענין לומר כי יש שכר אחר, ומוסיף עוד ליתן גשמיכס, ודקדק לומר גשמיכס כאילו הס שלכס, לא בעד שכר מצוה ומעשים טובים, אלא ללד שהס מעמידו עולם בעסק התורה וכו' זוכים בשלהס, ואולי כי לטעם זה ראה ויחר גויס החיר ממונס לישראל (ב"ק ל"ח). כי ישראל קנו עולם וכל אשר צו והן הגויס כנכסי עם בני ישראל. עוד נחכוון לומר שהגס שהוא נוחן בחורח מתנה"י) אינו מחשב הדבר שהוא שלו אלא גשמיכס כאילו הדבר שלכס. ודקדק לומר ונתתי"י) שהוא האדון לריך לעשות הדבר, כדי שיריד טיפוח גשמים צמנס וכפי השיעור הצריך, כי הוא יודע הזמן והשיעור אשר חשבה הארץ ושיועילו לה מה שאין כן כל זולתו יחברך, וכן חמלא שאמרו ז"ל (ויק"ר כ"ח) ח"ל אדם שוכב על מטתו והקדוש צרוך הוא מעלה עניים. עוד נחכוון באומרו גשמיכס"י) על כללות המזון, בין הצריך לעולם, בין הצריך לאדמה, בין הצריך לנפשות, כי כולם עומדים ליזון, ויש טללים וגשמים גשמיים, ויש טללים וגשמים רוחניים כידוע ליודעי חן, ועל כולם אמר ונתתי גשמיכס ועיין מה שכתבתי בפרשת צהר סיני:

וְנִתְּנָה הָאָרֶץ וְגו'. פירשתי בפרשת צהר סיני (כ"ה י"ט ע"א):

בחקתי שהיא גזירת המיתה שחקק כ' שאין מידו מלי"י) אם הלכו בהס שכל יוס יאמר למחר ימות כזה ודאי ואת מצוהי השמרו ועשיחס אוחס:

מ"צ) עוֹד יחבאר על דרך מה שאמרו בפרק השוכר את הפועלים דף פ"ה במעשה הכוא מרבנן שאמר לו אליהו סימן להכיר כסאו של רבי חייה בהליכתו מגן עדן של מטה לישיבה של מעלה שהיה עולה מעצמו ולא היה לריך למלאכים להעלותו כשאר הצדיקים, וזה השגחו היחה באמצעות השתדלותו נמרץ בעסק התורה לעצמו ולאחרים כאמור גס, והוא מאמר אם בחקתי הלכו פירוש באמצעות השתדלות בחורח ללמוד וללמד כרמוז בחיבת בחקתי"י). הלכו פירוש מעלמכס כרבי חייה ולא הצטרכו למלאכים להוליך אחכס:

ד. ונתתי גשמיכס. לריך לדעת אומרו ונתתי בוא"ו המוסיף ולא קדם לזה יעוד אחר"י), ולמה שכתבתי בפירוש אם בחקתי שיש גזירה בחיבת הלכו ידק לומר ונתתי בחוספת וא"ו, גס יחישב מה שיש להעיר עוד, כי מפשט הכחוב משמע ששכר עסק החורח והמלות עשה ולא חעשה הוא ונתתי גשמיכס, אם כן שכר מצוה בעולם הזה הוא ויאל אדם נקי משכר עבודתו, ובמה שדקדק לומר ונתתי בחוספת וא"ו העיר אוחסו שקדמו יעודים אחרים לעולם הבא, והס מה שרמזתי בפסוק אם בחקתי הלכו. או יאמר ללד

אור בהיר

וכו'. (נד) אפי' אינו חייב מיתה, אם כן היא חוקה. (נה) לשון רבים. (נו) והיל"ל אהן וגו'. (נז) פי' בכתב. (נח) כאומרו ונתתי. (נח) ולא אמר ונתתן גשמיכס. (ס) לשון רבים, ולא אמר ונתתי גשם. (סא) שס פי' יעולה ופריו כל הקלוב

ועין השדה יתן פרויו: והשיג לכם
דיש את-בציר ובציר ישיג את-זרע

על-תה ואין תקלא יתן אפה:
ה ויערע פכוו דישא ית קספא
וקספא יערע פאפוקי בר ורעא

לקמ בהיר

רשי

לעת הורק (ג"א): יא' ברוב ספרים לא גרסינן לה, רק
בלילי שבתות, ובקלח ספרים איתא ג"כ ובלילי ימים טובים,
ולפ"י בהכרח פירושו שאו יושב כל אחד נביטו ואינו עוסק
בשום דבר חול להיות משוטט בחצרות, ולזה הוא אז נעחס
שאינם לטורח בני אדם, אבל לפי גירסא בלילי רביעיות
ובלילי שבתות אין לומר טעם זה שהרי לילי רביעיות פירושו

דרך בני אדם ללחח, כגון (בלילי רביעיות) י"א בלילי
שבתות (ת"כ - חגיגה כ"ג) (ובלילי ימים טובים): ועין
השדה. הן אלני סרק"י, ועתידין לעשות פירות
(ת"ס): (ה) והשיג לכם דיש את בציר. שיכא
הדיש מרובה ואחס עסוקים בו עד הבציר י"א, ובציר

לילה השייך ליום רביעי בשבת, וכן הוא בגמ' חגיגה, ופירש שם רש"י בלילי רביעיות ובלילי שבתות דאין עורח לבני אדם
דאינם הולכים לדרכים בלילי רביעיות מפני אגרת בת מחלת בפסחים עכ"ל, ופירושו דאיתא בפסחים קי"ב: י"ח ריבוא
מלאכי חבלה יוצאים בלילי רביעיות ובלילי שבתות ובראשן אחת ששמה אגרת בת מחלת ויש להם רשות לחבל, ולזה מונעין
עלמין בני אדם מללחח, והגירסא הנכונה רק בלילי שבתות מפני ב' טעמים, חדא שסכנת המזיקין אינו רק ביחיד, אבל לשני
בני אדם אין מזיק ולג' אין נראה להם המזיק כלל, והשנית שאין דבר זה נוהג בזמן הזה, והיה זאת רק מימות ר' חנינא בן
דוסא עד אביי, שאביי דחה וגירסא אחת מן הישוב לגמרי כדאיתא שם בפסחים, אבל בשום אופן אין פירושו נעחס כשהעולם
נריך לגשמים, כי זה פי' גשמיים נביטו גשם שלכם, כלומר מה שאחס נריכים, ועוד כי פשוט הוא, שהלא אס אין המבואה
נריך להם קללה הם ולא ברכה (מהרש"ל), ועוד אס הכתוב אומר שיהיה מבואה בשפע שישיג דיש את בציר וכו' מה נפ"מ
מתי יהיה הגשם, וכל ענין הגשם מיותר לא רק חיבת נעמו, אלא ודאי ברכה בפני עצמו היא (ג"א), וכן כפי' עקב כפי'
ונתתי מטר ארצכם נעמו פירש"י כן משום הני טעמא גופא, ובש"ס כתוב לאמור ח"ל: כדאמרין בערבי פסחים דף קי"ב
משום דנעמם קאי אלעיל דכתיב בסוף פר' בהר את שבתתי תשמרו ודרשינן סמיכות עכ"ל, הנה הסמיכות מה שדרש היא
מדעת עצמו ולא נמלא כן בערבי פסחים: יב) פי' ריקים מבלי פירות, אנשים ריקים (שופ' ט' ד') מתרגמינן גברין
סריקין, ורבים בלשון חז"ל, ודייק חיבת "השדה" המיותר שהיה די לומר והעץ יתן פרויו כמו בכל שאר מקומות או עץ פרי,
ודאי שפירושו עץ השדה שהוא הפקר ולא עץ הגן או פרדס (רא"ם), ואמר עתידין לעשות פירות, שלא יקשה לך, הלא
מימות עולם לא שמענו שיהיה כן, לזה אמר שאה"כ ברכה זו יקויים לעתיד המקווה בב"א (במ"ח), או אפשר שרצונו בזה
ליישב חיבת פרויו, אס הם אילני סרק מה זה פרויו בוא"ו, הלא אין להם פירות, לזה אמר שפי' פרויו מה שעתידין לעשות
(מ"ד: יג) סדר העבודה בשדה הוא עו"ה: אחר שנקלח התבואה, דהיינו השעורים ניסין והמטים בסיון דשין אותה,
והוא שחובטין השבלים להוציא הזרע מן הקשין ונפרד הקש לבדו והזרע לבדו, זו הנקרא דיש, ועושין מן הזרע כרי גדול
ומניחין את הכרי בשדה בגורן לייבש עד קודם הגשמים שהוא תשרי, ובה נשלם עבודת התבואה שנשדה, זמן הנציר הוא
חדש תמוז, נציר נקרא קצירת ענבים מן הגפן ועשיית היין, ובתחילת חדש חשוון היא עת הזרע, דהיינו אחר שהכניסו
התבואה לבית וקודם שבאו הגשמים חורשים את השדה חורעין אותה לתבואה חדשה, ואמר הכתוב שישיג עבודת הדיש את
עבודת הנצירה, דהיינו שחגיע עד תמוז, ונריכים מיד אחר הדיש להתחיל לצבור ענבים, וזאת חגיע עד תשרי עד התחלת
הזריעה, ואמר רבינו שזאת תהיה מחמת רוב התבואה והיין, לא מפני שחביו טרודים בדברים ועסקים אחרים עד שעת
הנציר, שזו קללה היא ולא ברכה (רא"ם), גם לא מפני שהתבואה נתאחרה להתבשל שזו קללה ולא ברכה (ג"א), גם

אור החיים

ה. והשיג לכם דיש וגו' (ב"מ מ"ב). זו ברכה התבואה (ב"מ מ"ב). הבא למוזר את גרנו יאמר יהי רצון
אחר שנחלשה, כדרך אומרם ז"ל וכו', הרי כי יש ברכה ה' אפילו אחר שעשוי גורן.

אור בהיר

בכה. (סב) הלא כבר אמר יבולה כל בכה, א"כ מה מוסיק ברכה בזה.

ותיקלון
ותיתבון

חעסקו*
לשבוע. ו
(ו) ונתר
שינוי טעמא

מה שמאלכל
אחר הקציר
וירגיש שבי

והוא און
גבול זה,
ו
ואכלר

קימעה ו
ימשך לכנ
טובים ומ
יעלרו כר
אכילה כ
אומרם ז"
אומרם ו
כך שאפי
לומר לחמ
אלא כלו
שביעה. ג
אכילה ג
שיאכלו לו
יזקוק. ע
כאומרם ו
הפירות,

פג שפי'
לשונע אחר

תְּרִין אַנְפִּין דִּילִיה וְתִרִין דִּילָה, וְאַרְבַּע דְּרוּעִין דְּתַרְוֵיהוּ, אַתְּמַר בְּהוּן
(סע) וְאַרְבַּעָה פְּנִים לְאַחַת, וְאַרְבַּע פְּנָפִים לְאַחַת מֵהֶם, וְאַיְנוּן אַרְבַּע
אַנְפִּין יְהו"ה, אַרְבַּע גְּדָפִין אַדנ"י, בְּחַבְרָא תְּדָא יֵאֵהוּדְנָה י.

כַּד מִתְחַבְּרָן אַתְּוּן אַקְרִי חֲשַׁמ"ל, חֵיות אַשׁ מִמְלָלָן, זְמַנִּין חֲשׁוֹת,
זְמַנִּין מִמְלָלוֹת, וּבְגִינֵיהוּ אַתְּמַר גְּדוּל הַעֲוָנָה אֲמֵן יוֹתֵר מִן
הַמְּבָרָךְ, בְּגִין דְּמִתְחַבְּרִין חֵתָן וְכֵלָה, תְּמַנְיָא אַתְּוּן כַּחְדָּא.

אַיְנוּן אַרְבַּע חִינוּן (אַיְנוּן אַדנ"י), וְאַיְנוּן אַרְיָה שׁוּר נֶשֶׁר אָדָם, אַרְיָה
מִקְבֵּל עָלִיהָ י' בְּמוֹחָא, וּבְזַמְנָא דְאַיְהוּ בִימִנְיָא דְאַתְּמַר בִּיה
(סע) וּפְגִי אַרְיָה אֶל הַיְמִין לְאַרְבַּעַתָּם, הַרוּצָה לְהַחֲפִים נְדָרִים, שׁוּר
לְשִׁמְאֵלָא לְקַבֵּל לְפָא, ה' הַבֵּל דְּלְפָא, תַּמָּן ה' (לִיּוֹן לו כג) מִצְפּוֹן זָהָב
יֵאֲתָהּ, בְּהֵוּא זְמַנָּא דְאַיְהִי ה' בְּלְפָא, הַרוּצָה לְהַעֲשִׁיר יִצְפִּין.

י"ה דְּחִילוֹ וְרַחֲמֵו, אַבָּא וְאַיְמָא, דְּרוּעָא יְמִנְיָא וְשִׁמְאֵלָא, וַיַּעֲבִר
חֶסֶד וּגְבוּרָה, דְּסִלְקִין לְחוּשְׁפָן ע"ב תִּיבִין, וְרִי"ו אַתְּוּן דְּע"ב
שְׁמָהּ, וְדָא רְזָא דְוַיַּעֲבִר עִיבוֹר כָּלֵל תְּרוּיָהוּ.

ו' דָּא אֲוִרִיָּתָא דְשָׂרְיָא בְּפוּמָא, וּבְרוּחָא דְפוּמָא פְּרַחַת עַל נֶשֶׁר,
דְּנֶשֶׁר אִיְהוּ חוּטְמָא, תְּרִין גְּדָפוֹי דִּילָה תְּרִין שְׁפוּוֹן, וְעֵלָה אַתְּמַר
(קֹהֶלֶת י כ) כִּי עוֹף הַשָּׁמַיִם יוֹלִיךְ אֶת הַקּוֹל וּבַעַל כְּנָפָיִם יִגִּיד דְבָר, וְדָא
עַמּוּדָא דְאַמְצַעִיתָא, דְּחִכְמָה וּבִינָה אִיְנוּן נְסִתְרוֹת בְּמוֹחָא וְלְפָא בְּרַחֲמֵו
וְדְחִילוֹ, וְאֲוִרִיָּתָא כְּלָא דְחִילוֹ וְרַחֲמֵו לֹא פְּרַחַת לְעֵילָא (נ"א וּבְהֵאִי
נֶשֶׁר) וְכֵתֵר בִּיה תְּלִין בְּגִי חַיִּי וּמְזוּנִי, דְאַיְהוּ מְזֵלָא דְכֵלָהוּ, וְאַיְהוּ
לֹא תְלִיא בְּמֵזֵלָא, וּבְגִין דָּא אֲוִקְמוּהוּ בְּגִי חַיִּי וּמְזוּנִי לֹאוּ בְּזַכּוּתָא
תְלִיא מְלֵתָא, אֵלָא בְּמֵזֵלָא תְלִיא מְלֵתָא, דְּחֶסֶד אִיְהוּ זְכוּתָא.

ה' זְעִירָא דְמוֹת אָדָם, בְּה אֲשֵׁתִלִּים יְהו"ה, וְהִיא (ה') מְלַכּוּתָא
קְדִישָׁא, אִיְהִי מְצוּהָ, עֲשִׂית פְּקוּדִין, דְאַיְהִי שְׂרִיא בְּרַמ"ח
אַבְרָים, וְתוֹרָה וּמְצוּהָ עֲלִיָּהוּ אַתְּמַר (דְּכָרִים כט כח) וְהַנְּגִלוֹת לָנוּ, וְתוֹרָה
וּמְצוּהָ כְּלָא דְחִילוֹ וְרַחֲמֵו לֹא יְכִילַת לְסִלְקָא וּלְמִיקָם קָדָם י"ה.

אַיְהִי כְּלִילָא דְכֵלָא, וְעַל כְּלָא אַד"ם, יו"ד ה"א וַא"ו ה"א, דָּא
מִחֲשָׁבָה, דְּסִלְיָק כְּלָא עַד אִין סוּף, בְּמִלְכוּתָא אֲשֵׁתִלִּים כְּלָא
עֵילָא וְתַתָּא.

וְאַיְהִי כְּלִילָא מ
עִם א"ל

שְׁלִיחָא דְצַבּוּרָא
וְדָאִי (נ"א מְאָרִי)
דְּאַתְּמַר בְּהוּן (סע)
דְּאַיְהוּ פְּגוּוּנָא דַּנ
וְקִשְׁרִין

וְאַיְנוּן ה' קִשְׁרִי
(ד, דָּאִי)

י"ג חֲלִיין כַּחֲשׁוּ
בִין חֲלִיין וְקִשְׁרִי

כַּס"א (יִשְׁעִיה טו ה),
כְּאֵלוּ אַתְּקִין כְּרוּ

חַד אַרְבַּע אַנְפִּין
סִלְקִין ע"ב, וְכַנְּ

חוּטִין לְכָל סֵטֵר,
זְעִיר דְּחַנוּף א"

מִתְנִיתִין, כָּל מָא
יוֹסִיף עַל י"ג, וְז

שְׁמָהּ אַבְגִּית"ץ
לֹא שֵׁשׁ כְּנָפִים ש

תַּמָּן מ"ב, לְקַבֵּל
וְעֲלִיָּהוּ אַתְּמַר

וְאַיְנוּן תְּכִשִׁיטִין
וְתַפְלִין

דִּילָה, צְרִיף לְק
יִשְׂרָאֵל, וְהָא אִי

קְדָמִיָּהוּן, עִם חַז
כְּקָדְמִיתָא כְּקָדוּשׁ

קְדִישִׁין

ונקודי לאתנו כנשמתא לנופא

(הקדמת התקונים כ:)

ספר

באר מים חיים

השלים והמנקד

עם הוספות חדשות על התורה ומועדים
מעצם כתב יד קדש

מאת רבנו תפארת ישראל הנאון החסיד האמתי
בוצינא קדישא

רבי חיים טירער מטשערנאביץ וצוקללה"ה

ויקרא במדבר דברים

פה עיר הקדש ירושלים תבנה ותבונן

שנת תשנ"ט לפרט קמן

חֲלוּן שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל מְהֵרַת הַקֹּדֶשׁ בְּקִדְשָׁת שְׁמוֹ
 יִתְבָּרַךְ, שְׁלֹא בְּבַחֲנֵינָה תֵּאָוֶה וְהִרְהוּר מֵצַד
 הָרָע בְּשׂוֹם פְּנִים, כִּי אִם חַיִּית הַקֹּדֶשׁ
 וְהַשְׂקִית וְחֻמְדַּת הַמִּצְוָה, שֶׁבְּכֹל דְּבַר וְדְבַר
 נִתְעַטֵּף בּוֹ בְּמַחְשַׁבְתּוֹ וְלָבוֹ בְּאֵמֶת, לְקַיֵּם
 מִצְוָתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּאַהֲבַת אֵמֶת.
 וְהִנֵּה נֹדַע הַמְּבַאֵר בְּשֵׁם הַרֵב הָאֱלֹהֵי הַיַּעַר
 שֵׁם טוֹב ז"ע, בְּפִרְוֵשׁ הַפְּחוּב (תְּהִלִּים
 קו, ה) רַעֲבִים גַּם צְמָאִים נִפְשָׁם בְּהֵם תִּתְעַטֵּף,
 וְהוּא כִּי הָאָדָם הַדְּבִיק בּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּבַחֲנֵינָה
 הַמְּבַאֲרַת לְמַעַלָּה, הִנֵּה כָּל חֻפְצֵי הָעוֹלָם הֵנּוּ
 הַשְּׂיִכִּים אֵלָיו חֻפְצִים בְּמֵאֹד, וְרוֹצִים לְהִתְקַרֵּב
 אֵלָיו בְּכָל עוֹ, בְּכַדֵּי שִׁיעָלוֹ עִמּוֹ כֹּל הַרוֹחֲנִיּוֹת
 הַקֹּדֶשׁ וְנִיּוֹצֵי הַקֹּדֶשׁ שֶׁבָּהֶם, כְּמוֹ שְׂנוֹדַע
 וְכֹאֲשֶׁר בְּאֵרְנוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּכִמְהָ מְקוֹמוֹת,
 וְלֹא נֶאֱרִיד עִתָּה בְּהֵם, וְאֶפְשָׁר לָזֶה אָמַר יַעֲקֹב
 אֲבִינִי עָלָיו הַשְּׁלוֹם (בְּרֵאשִׁית כח, כ) וְנָתַן לִי
 לְחֵם לְאֹכַל, כְּלוֹמַר שֶׁה' יִתְבָּרַךְ יַעֲזֹר לִי
 שְׂאֵתֵיהָ עַל בְּחִינָה הַזֹּאת שְׁלֹא אֶצְטַרֵּךְ אֲנִי
 לְדַדֵּף אַחֵר הַלָּחֵם לְהַשִּׁיגוֹ, רַק הַלָּחֵם יִרְדֵּף
 אַחֲרַי, לְהִיּוֹת נִמְכָּל אֵלַי לְעֵלוֹת עִמּוֹ הַשְּׂמִימָה.
 וְעִבּוֹר זֶה יִקְרָה לְפַעֲמִים שְׂאִישׁ כְּזֶה יַעֲבֹר
 בְּדֶרֶךְ אוֹ בְּכִיתוֹ לְפַעֲמִים, וְיִרְאֶה לְפָנָיו מַחְפְּצֵי
 עוֹלָם הַזֶּה, וּבְלָבוֹ אֵין שׂוֹם תֵּאָוֶה וְחֻמְדָּה
 לָהֶם, כִּי לָבוֹ חָלַל בְּקִרְבּוֹ, אֵד עִבּוֹר שֶׁשְּׁמוֹ
 יִתְבָּרַךְ הוּא עוֹשֶׂה מִשְׁפָּט לְעֲשׂוֹקִים, הַמָּה
 הַנְּשֻׁמּוֹת וְנִיּוֹצֵי הַקֹּדֶשׁ הַנְּעֲשִׂקִים בְּכָל חֻפְצֵי
 עוֹלָם הַזֶּה, וְחֻפְצִים לְעֵלוֹת מִשָּׁם וְלִהְדַּבֵּק
 בְּשִׁמּוֹ יִתְבָּרַךְ, הַקֹּדֶשׁ-בְּרוּךְ-הוּא הוּא
 מוֹצִיא אֲסִירִים בְּבוֹשְׂרוֹת, שְׂמוֹצִיא הָאֲסִירִים
 הָאֵלֶּה עַל יְדֵי בְּשֻׁרוֹת הָאָדָם הַלְּזוֹה. וְהוּא עַל
 יְדֵי שְׂשׁוּלַח לּוֹ חֻפְצֵי וְרִצּוֹן לְהִתְאָוֹת לְדְבַר
 הַזֶּה, וְהוּא מְבִין עַל הַדְּבַר הַזֶּה שֶׁבּוֹדָאֵי לֹא
 לְחַנּוּם מִתְאָוֶה עִתָּה לָזֶה, כִּי אִם בְּשִׁבִיל שְׂזָה
 שֶׁיֵּד אֵלָיו לְהַעֲלוֹת הַרוֹחֲנִיּוֹת שֶׁבְּתוֹכּוֹ לַה', עַל
 יְדֵי דְבִקּוֹתוֹ בְּאֵמֶת לְשִׁמּוֹ יִתְבָּרַךְ. וְכֵן הוּא

עוֹשֶׂה בְּאֵמֶתִיּוֹת לְכָבוֹ, וּמַעֲלָה אֶת עַצְמוֹ וְאֶת
 רוֹחֲנֵיּוֹת דְּבַר הַזֶּה לְמִי שֶׁאָמַר וְהִיָּה הָעוֹלָם,
 לְהִיּוֹת נַחַת רוּחַ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ בְּזֶה. וְזֶה אָמַרוּ
 רַעֲבִים גַּם צְמָאִים, פְּרוּשׁ מִה שֶׁהַצְּדִיק כְּזֶה
 הוּא רַעֵב לְלֶחֶם אוֹ צְמָא לְמִיִּם, וּבְאֵמֶת אֵין
 בְּלָבוֹ חֻמְדַּת דְּבַר הַזֶּה בְּלָל. זֶה הוּא רַק
 מַחְמַת שֶׁנִּפְשָׁם בְּהֵם תִּתְעַטֵּף, פְּרוּשׁ שֶׁנִּפְשׁוֹת
 הַנְּעֲשׂוֹקִים הָאֵלֶּה חֻפְצִים לְהִתְעַטֵּף בְּהֵם, בְּכַדֵּי
 שִׁיעָלוֹ עִמּוֹ. וְעַל כֵּן הַמָּה עוֹשִׂים כְּזֶה שְׂלִיחוֹת
 הַמְּקוֹם בְּרוּךְ הוּא בְּחֻקֵּי הַנְּעֲשׂוֹקִים הָאֵלֶּה.
 וְיִנָּה יֹאמַר הַפְּחוּב כֵּאֵן אִם בְּחֻקֵּי תִלְכוּ, כִּי
 הַלִּיכָה נִקְרָאת הַלִּיכַת הַגּוֹף בְּלֹא בְּוִנָּה,
 כְּמוֹ שֶׁבְּתוֹכּוֹ בְּסִפֵּר הַנְּחֻמָּד כְּלִי יָקָר. כְּלוֹמַר
 אִם בְּהַלִּיכַת הַגּוֹף תִּלְכוּ בְּחֻקֵּי, פְּרוּשׁ
 שֶׁתַּעֲשׂוּ אוֹתָם לְשֵׁם חֻקֵּי וּמִצְוֹתֵי בְּלָבָד
 בְּאֲשֶׁר בְּאֵרְנוּ עַד הַנֵּה, אִזּוֹ הִנֵּה וְנִתְתִּי
 גְּשֻׁמִּיכֶם בְּעֵתָם. פְּרוּשׁ כְּשִׁיכּוֹא עַת לְכָל חֻפְצֵי
 לְהִתְקַרֵּב לַה', אִזּוֹ אֵתֵן קֶצֶת הַרְהוּר וְחֻמְדָּה
 לְהִתְאָוֹת בְּמִקְצַת לְנִשְׂמִיּוֹת, וְאִזּוֹ תִרְאוּ וְתִבְיִנוּ
 כִּי הֵלֵא לֹא דִילְכּוֹן הוּא, רַק מֵאֵתִי נִהְיָה
 הַדְּבַר הַזֶּה, לְהַעֲלוֹת כְּזֶה אֶת עַצְמִיכֶם
 וְרוֹחֲנֵיּוֹת דְּבַר הַזֶּה אֵלַי, וְנִדְחִים וְקַפְזֵי
 לְהַשִּׁיבֶם אֶל חֵיק אֲבִיהֶם. וְזֶה שְׂסִים וְאוֹלָךְ
 אֲתָכֶם קוֹמְמִיּוֹת, פְּרוּשׁ שְׁתֵּי קוֹמוֹת, קוֹמַת
 הָאָדָם וְקוֹמַת נִשְׂמוֹת הַנְּעֲשׂוֹקִים, שֶׁשְּׂנִיָּהֶם
 יִתְקַרְבוּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁאָמַר וְהִיּוֹתִי לָכֶם
 לֵאלֹהִים וְאֵתֵם תִּהְיוּ לִי לְעַם. כְּדְבַר הָאֵמֹר.
7 עוֹד יִתְבַּאֵר אָמַרוּ אִם בְּחֻקֵּי תִלְכוּ וְגו'. כִּי
 הֵן נֹדַע מִפִּי סִפְרִים וְסוֹפְרִים אֲשֶׁר זֶה
 הוּא הַסִּימָן הַמְּבַהֵק, בְּעֲשׂוֹת הָאָדָם אַחַת
 מִמִּצְוֹת ה', אִם עֲשָׂאָה כְּרָאוּי אוֹ לֹא חֵם
 וְשְׁלוֹם. הִנֵּה אִם לָבוֹ בּוֹעֵר בְּקִרְבּוֹ אַחֵר עֲשִׂית
 הַמִּצְוָה לְעֲשׂוֹת עוֹד וְעוֹד בְּיָתֵר שְׂאֵת וּבְיָתֵר
 עוֹ, לְהַשְׁתַּוֵּק אַחֵר הַתְּפִלָּה אֶל הַתּוֹרָה, וּמֵן
 הַתּוֹרָה אֶל הַתְּפִלָּה וְכֵן בְּכֹל הַמִּצְוֹת. הִנֵּה זֶה
 עֲשֶׂה הַמִּצְוָה קֶצֶת כְּרָאוּי, כִּי חַיִּית הַמִּצְוָה

זוא
 נח
 תו
 זה
 יא
 זר
 ה
 ז
 א
 ה
 ז

והתפלה והתורה נקרא אש, כמו שנאמר
 (דמיה כג, כט) הלוא כה דברי באש וגו' וטבע
 האש הוא כל עוד שמתלהב ובווער יותר,
 מתלהב ובווער עוד יותר ויותר. וכן המצוה
 אם נעשית בחיות עוד יותר. וכן המצוה
 י"ה, או משתוקק וחומד עוד ביותר ויותר
 לעשות מצותיו יתברך. וזה מאמר חכמינו ז"ל
 (אבות ה, ב) מצוה גוררת מצוה, כי אש המצוה
 תוקד בו לעשות עוד ועוד. אבל אם לא
 נעשית המצוה בחיות התלהבות לקבו לשם
 ה'. הנה הוא מתניע במצוה זו, ואכריו פברים
 עליו אחר עשית המצוה, ונדמה לו שבבר
 עשה הרבה במאד, ולמה לו לעשות עוד
 יותר. והנה אם המצוה נעשית בתקונה לשמו
 יתברך, יש בה כח הברכה במאד מאד לברך
 את האדם בכל פרכות הרוחניות והנשמיות,
 באשר נבאר להלן בזה. והוא אומרם אם
 בתקתי תלכו, כלומר כשתעשו מצות ותתאו
 ללכת בהם ביותר ויותר, לילך מחיל אל חיל
 ממצוה אל מצוה, הנה זה הוא סימן שנעשית
 במצותה, ואז כל הברכות מנחות בה, ועל ידי
 זה ודאי ונתתי בשמיכם בעתם ועץ השדה
 ימן פרוז וגו' ונתתי משכני בתוככם והייתי
 לכם לאלהים וגו', כי כל הברכות הנשמיות
 והרוחניות הכל תלויות ועומדות למי שעושה
 מצותיו יתברך פראוי באמת ובלבב שלם.
 (ד) **ונתתי בשמיכם בעתם וגו'.** דבר זה
 נשאל לחכמים הראשונים
 בחבוריהם המפרסמים, ונתקשו בזה לבאר
 מפני מה הזכירה התורה היעודים הנשמיים,
 ולא הזכירה היעודים הרוחניים בשכר עולם
 הבא המעמד לבוא אלינו בעגלא, צא ולמד
 בספריהם. ושמעתי מזה מאדמו"ר הרב
 הקדוש בוצינא דנהורא רבא ונקרא מו"ה
 יחיאל טייבל וצללה"ה מגיד מישרים דקהלת
 זלאטשוב. כי הנה באמת לכאורה זה פלא,

במה שהבטיח אותנו שמו יתברך ביעודים
 הטובים באשר נעבד אותו. הלא נודע שצריך
 לעבדו שלא על מנת לקבל פרס. ואם פן מה
 נפקא מינה בהבטחת הטובה אם אסור
 להעלות זאת על הפחשכה. ולכאורה יותר
 טוב היה שלא להזכיר כלל היעודים האלה,
 ולא היה נצרך להזהיר שלא לעבד על מנת
 לקבל פרס, ויבוא הטוב מאליה לטובים.
ואמנם כי הנה האדם העובד את ה' אלהיו
 ועוסק בתורה ומצות, ודאי שהוא
 מתברך על ידיהם מפילא בכל הברכות
 רוחניות ונשמיות, (וכאשר כתבנו למעלה
 שכל המצות המה צנורות השפע שיורד
 וישפע על ידן כל הטובה המאשרת במקור
 הברכות עד כל העולמות שלמטה), ואולם
 כי העבודה הזאת צריך שתהיה באמת לשמו
 יתברך, ברב אהבה וחסד ומרוא ובושה שלא
 על מנת לקבל פרס בשום צד, (וכנזכר
 למעלה). ואם יתערב במחשבתו שמץ דבר
 שרוצה לקבל על ידי זה טובה אליו, הן
 ברוחני הן בגשמי לא יקבל כלום על ידי
 עבודה זו, כיון שהעבודה אינה באמת לשמו
 יתברך. ולזה אמרה התורה אם בתקתי תלכו
 ואת מצותי תשמרו וגו', פרוש אם תעבדו
 אותי פראוי זה יהיה לכם האות אשר ונתתי
 בשמיכם בעתם ונתנה הארץ פריה וגו',
 כלומר שתראו שתתברכו מהם, והברכה על
 ידיהם אי אפשר פי אם שיהיה העבודה
 באמת שלא תכונו להתברך מהם. וכאשר
 תקבלו ברכה מהם, תדעו שהעבודה היתה
 שלא על מנת לקבל פרס. אבל לא נתפונה
 התורה הקדושה להבטיח טובה בשביל
 העבודה, כי צריך לעבדו שלא על מנת לקבל
 פרס. בינה זאת.
ואולם מה שנראה לי לכאר ברבר זה ממה
 שהבנתי מפי ספרים וסופרים. הנה

רשיא מעקרא ל
 משביל, שאליהנו
 פשוט יחיד ומיוחד
 יחידות כמדהו בש
 בגוף וכו'. ואמנם
 שמו הנכבד והנ
 והנבראים והיצורי
 אין יחידות פשוט
 הנמצלת עד אהו
 בבחינת חמר וצו
 אשר בעולם העש
 גוף ונפש. כי מא
 הכל נעשה בבחי
 אין סוף ברוד הו
 כמו הגוף והנפש
 שהם בודאי שתי
 שכאשר יגיע עת
 מהגוף, וכל הגוף
 כלי חיות פנימי
 פתיים חיותו. ו
 ושלום לומר שכל
 חליה וחליה, ל
 הוא מצחצח במא
 אך לערך פנימי
 הדבר הנה נוקב
 שנשאל לשל למפד
 עד עולם העש
 הגוף עשוי מעפו
 ואמר (בתקוני זר
 חר ולא בתשבו
 אחד בתכלית שי
 בחינות היחוד ש
 כלומר שנחשבי
 שאינה רואה ו
 הרוחניות והפני
 מתאימות במאד

קָרְבָּן לַיהוָה וְהַעֲמִיד אֶת־הַבְּהֵמָה
 לִפְנֵי הַכֹּהֵן: יב וְהֵעֲרִיד הַכֹּהֵן אֹתָהּ בֵּין
 טוֹב וּבֵין רָע בְּעֶרְפְּךָ הַכֹּהֵן בֵּין יְהִיָּה:
 יג וְאִם־גָּאֵל יִגְאֹלְנָה וַיִּסַּף חֲמִישְׁתּוֹ עַל־
 עֶרְפְּךָ: לד וְאִישׁ כִּי־יִקְדַּשׁ אֶת־בֵּיתוֹ →
 קָדֵשׁ לַיהוָה וְהֵעֲרִיכוּ הַכֹּהֵן בֵּין טוֹב
 וּבֵין רָע כַּאֲשֶׁר יַעֲרִיד אֹתוֹ הַכֹּהֵן בֵּין
 יקוּם: לו וְאִם־הִמְקִדִישׁ יִגְאֹל אֶת־בֵּיתוֹ
 וַיִּסַּף חֲמִישִׁית כֶּסֶף־עֶרְפְּךָ עָלָיו וְהָיָה
 לוֹ: חמישי שביעי כשהן מחוברין טז וְאִם | מִשְׁרָה

מנה קרבנא קדם יי ויקים ית
 בעריא קדם כהנא: יב ויפרוס
 כהנא יתה בין טב ובין ביש
 בפרסנא דכהנא כן יהי: יג ואם
 מפרק יפרקנה ויוסף חמשה על
 פרסנה: יד ונבר ארי יקדש ית
 ביתה קודשא קדם יי ויפרסנה
 כהנא בין טב ובין ביש כמא די
 יפרוס יתה כהנא כן יקום: טז ואם
 דאקדש יפרוק ית ביתה ויוסף
 חומש כסף פרסנה עלוהי ויהי
 לה: טז ואם מחקר אחסנתה

קא
 טב
 פא
 הוא
 כל
 בון
 דמי
 בעל
 שוב
 מזה

הוא
 אחר
 ש"י
 קא
 נה
 כל
 י"כ
 חוס
 ז"י
 מא
 זים
 יל
 נא
 רע
 נית
 ע"
 חזי
 אור
 רע
 יין
 כלל
 דיש
 גס
 לאו
 לג'
 זית

לקט בהיר

רש"י

כ) פ"י קדשים שנפל בו מוס, יכול בנהמה טמאה הכתוב מדבר, כשהוא אומר (פסוק כ"ו) אם בנהמה הטמאה ופדה הרי בנהמה טמאה אמורה (ת"כ), וההכרח שכלן הוא המדובר בפסולי המקדשין ולא לקמן, מדכתיב כאן אשר לא יקריבו ממנה, וכי צריך הכתוב לומר שאין מקריבין קרבן מנהמה טמאה, ודאי שהכתוב צעזעמו מפרש מהו טומאתה אשר לא יקריבו ממנה, אבל טהורה היא לאכול ממנה, וזה שדייק רבינו בלשוננו שהיא טמאה להקרבה, פ"י רק להקרבה היא טמאה, עוד יש להעמיס בלשון רבינו שרצונו לומר שדוקא מוס קצוע יש להקדישו קדושת דמים שטמאה להקרבה פ"י שאי אפשר להקריבה, אבל אם אפשר להמחין שיעבור מומו ולהקריבה קדוש קדושת הגוף (צל"ד), וא"ת למה לחיבת טמאה בכלל ולמה לא די לומר ואם כל בנהמה אשר לא יקריבו וגו', משום שצריך לחיבת טמאה כמו שדרשו ז"ל בת"כ לרבות שיכול להקדיש בנהמה שמחה לדק הבית (מ"ל), ומכאן המלינו חז"ל בכל מקום לקרוא למוס טמא, שאמרו ירעה עד שיסתאב, ולא אמרו עד שיפול בו מוס (סד"ז): כא) פ"י עד כאן היה המדובר מתמורת בנהמה שאסור לעשות כן אפילו בצעלת מוס, ואם עשה שניהם קדש, וכלן המדובר בפדיון בכסף או בשוה כסף (חוץ מנהמה) שיכול לפדות קרבן אחר שהוממה, ולא כל זמן שקדוש קדושת הגוף, והראיה שכשרואה הכתוב להשמיענו ענין פדיון בנהמה שהוקדשה אמר דוקא כשהוממה ולא כחמימה: כב) פ"י חוץ מבעלים הראשונים כדלקמן במאמר הסמוך שהבעלים מוסיפין חומש על שויו, ואין לומר להפך שאם כל אדם יוסיף חומש, דכתיב בפסוק הסמוך אלל חומש גאול יגאלנו, וסחם גאולה פירושו שילך בחזרה לבעלים הראשונים, ועוד דבר הלמד מענינו הוא, כמו בניית וצדקה אחוזה וכי' דכתיב בהו בפירושו שהבעלים מוסיפין ולא אחר (נח"י): כג) דהיינו רביע מן הקרבן ולכשמצרפו נעשה חומש (כגון שזה כ' צריך לימן כ"ה) דהיינו חומש מלכר (מ"ל), והמפרשים ז"ל נחמו טעם לדבר זה, מפני שרואה אדם נקב שלו, ואלל הבעלים שזה ביותר משאר כל אדם, ועוד שמעלים בקודש, ודבר שהיה כבר אללו והיה שזה כ' סלעים עכשיו שהוא קודש צריך שיהיה שזה לו כ"ה סקלים, משא"כ בשאר כל אדם לא שייך מעלין (ג"א), או אפשר שמחמת שדבר זה מקורו ממנו, והוא היה זה שנדבו להקדש יחשוב שאין צריך לדקדק לימן כל שויו, לזה החמיר עליו הכתוב לימן יותר (חזק"י), ורבינו בחיי כתב כדי שלא יקדיש אדם ויחטרט, והם מדברי רמב"ם ז"ל בסוף ה' תמורה עיי"ש שדבריו

טמאה. בצעלת מוס הכתוב מדבר, שהיא עמאה להקרבה, ולמדך הכתוב שאין קדשים תמימים יולחין לחולין בפדיון, אלל אם כן הוממו (ה"כ - חמורה י"ג): (יב) בערפך הבהן כן יהיה. לשאר כל אדם יי' הכח לקנותה מיד הקדש: (יג) ואם גאל יגאלנה. צבעלים החמיר הכתוב להוסיף חומש, וכן במקדיש בית, וכן במקדיש אה השדה, וכן בפדיון מעשר שני הבעלים מוסיפין חומש, ולא שאר כל שדוקא מוס קצוע יש להקדישו קדושת דמים שטמאה להקרבה פ"י שאי אפשר להקריבה, אבל אם אפשר להמחין שיעבור מומו ולהקריבה קדוש קדושת הגוף (צל"ד), וא"ת למה לחיבת טמאה בכלל ולמה לא די לומר ואם כל בנהמה אשר לא יקריבו וגו', משום שצריך לחיבת טמאה כמו שדרשו ז"ל בת"כ לרבות שיכול להקדיש בנהמה שמחה לדק הבית (מ"ל), ומכאן המלינו חז"ל בכל מקום לקרוא למוס טמא, שאמרו ירעה עד שיסתאב, ולא אמרו עד שיפול בו מוס (סד"ז): כא) פ"י עד כאן היה המדובר מתמורת בנהמה שאסור לעשות כן אפילו בצעלת מוס, ואם עשה שניהם קדש, וכלן המדובר בפדיון בכסף או בשוה כסף (חוץ מנהמה) שיכול לפדות קרבן אחר שהוממה, ולא כל זמן שקדוש קדושת הגוף, והראיה שכשרואה הכתוב להשמיענו ענין פדיון בנהמה שהוקדשה אמר דוקא כשהוממה ולא כחמימה: כב) פ"י חוץ מבעלים הראשונים כדלקמן במאמר הסמוך שהבעלים מוסיפין חומש על שויו, ואין לומר להפך שאם כל אדם יוסיף חומש, דכתיב בפסוק הסמוך אלל חומש גאול יגאלנו, וסחם גאולה פירושו שילך בחזרה לבעלים הראשונים, ועוד דבר הלמד מענינו הוא, כמו בניית וצדקה אחוזה וכי' דכתיב בהו בפירושו שהבעלים מוסיפין ולא אחר (נח"י): כג) דהיינו רביע מן הקרבן ולכשמצרפו נעשה חומש (כגון שזה כ' צריך לימן כ"ה) דהיינו חומש מלכר (מ"ל), והמפרשים ז"ל נחמו טעם לדבר זה, מפני שרואה אדם נקב שלו, ואלל הבעלים שזה ביותר משאר כל אדם, ועוד שמעלים בקודש, ודבר שהיה כבר אללו והיה שזה כ' סלעים עכשיו שהוא קודש צריך שיהיה שזה לו כ"ה סקלים, משא"כ בשאר כל אדם לא שייך מעלין (ג"א), או אפשר שמחמת שדבר זה מקורו ממנו, והוא היה זה שנדבו להקדש יחשוב שאין צריך לדקדק לימן כל שויו, לזה החמיר עליו הכתוב לימן יותר (חזק"י), ורבינו בחיי כתב כדי שלא יקדיש אדם ויחטרט, והם מדברי רמב"ם ז"ל בסוף ה' תמורה עיי"ש שדבריו

ספר

ערוגת הבשם

חידושי אגדה
על
חמשה חומשי תורה

אשר השאיר אחריו ברכה
הרב הגאון הצדיק המפורסים בכל קצווי ארץ
בתורתו וצדקתו חסידותו ופרישתו
מון **מושה** בן הרב הגדול הצדיק חריף עצום
המפורסים בשם טוב מו"ה **עמרם** זצלה"ה

גרינוואלד

מ"ק טשארגא
בעהמ"ח ספרי ערוגת הבשם ועוד
שהיה אב"ד ור"מ בק"ק הומנא ובק"ק קלייעווארדיין
ואח"כ בק"ק חוסט יצ"ו
ושם חלקת מחוקק ספון

ספר ויקרא

נערך ונסדר על ידי
הרב אהרן שפירא
נאראל - בני ברק

יוצא לאור על ידי נכד המחבר
יהושע בהר"ר דוד גרינוואלד

ברוקלין
שנת תשע"א

ושוב קאמר עוד אזהרה אחרת הנריכה לעמלי תורה. חוקים שבהם חקקתי את התהום, שנאמר [משלי ח, ט] בחוקי חוג על פני התהום. פשטיה דקרא קאי ע"פ [נבאשית ח, ו] ויעש חלקים את הרקיע ויבדל בין המים וגו', עיי"ש בפשטנים [רש"י ט; רמב"ן] ובאלשיך.

ונראה בס"ד על פי מאמר רז"ל בפרק קמא דמגילה [ו, ג] יגעתי ולא מלאחתי, אל תאמן, לא יגעתי ומלאחתי, אל תאמן, יגעתי ומלאחתי, תאמן. דיש לדקדק, למה להאמין, הא הוא ליה מילתא דעבודי לגלויי. ומפרשים [עין פרי דריק פרשה שקלים אות א, ד"ה ובמתן תורה], דהנה ע"י שאדם מיגע עצמו, על ידי זה השי"ת ממלא לו שכליות - שלא היה אפשר להגיע עליהם בלתי יגיעו, והוא בצחינת מלאכה, ומכל מקום בלא יגיעה אינו זוכה למלאכה זו.

והנה אמרו רז"ל בפרק אין דורשין [הגיגה טו, א], בן זומא אומר לופה הייתי בין מים עליונים למים תחתונים ואין בין זה לזה וכו' אלא כמלא נימא. וראיתי בספר הישר והטוב דבר נחמד, דמים העליונים היינו אחרותא דלעילא, ומים התחתונים אחרותא דלתתא. ובאמת, הא גופא דבא לאדם התעוררות, והו גופא הוא סיעתא דשמיא והתעורותא דלעילא, ואין ביניהם אלא כמלא נימא".

7 ופירשתי במקום אחר, עין צדושי סוכות, ולכן אזהיר רחמנא עמלי תורה, שאם למד תורה הרבה לא יהיה זחה דעתו עליו, אלא ישמור החוק שבהם חקק השי"ת את התהום, בחוקי חוג על פי התהום, בשעה

י. עין עוד בדברי רבינו בפרשת יתרו על הפסוק אנכי ה'א.

שעשה רקיע להבדיל בין מים עליונים למים התחתונים. דמוה נראה שאין בין מים העליונים למים התחתונים אלא כמלא נימא, וממילא לא יהי דעתו זחה עליו.

ושוב אמר חוק חוג לגזירה שווה, על פי מה שראיתי בספר נחמד ונעים הביא בשם הרב הק' מהרדו"ב ז"ע, ענין שמחוק שלא לשמה בא לשמה [פסחים ג, ג]. היינו על דרך משל, מי שרוצה לירות חץ בתוך נקודה, עושה עיגול סביביו, משום דע"י שמלאכה כח ראיתו לתוך אותו עגולה, אפשר לו להגיע בנקל לתוך נקודה האמצעית, עיי"ש. וזוה יש לפרש לזוה נחזון המדרש הנ"ל, חוק חוג לגזירה שווה.

ובעתה נבא לבאר מאי דחוקיה להוציא קרא מפשטו, דקאי אס [בחקותי] על בחקות התורה תלכו, כדפירש רש"י. ונראה על פי מאמר רז"ל בפרק קמא דעבודה זרה [ראה טס יט, א], כתיב [תהלים א, ג] כי אס בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה, בתחילה תורת ה', ומשיגע בה נעשית תורתו. ולפי זה קשיא ליה למדרש הנ"ל, כיון דע"כ קרא מיירי במי שעמל בתורה, א"כ מאי קאמר בחוקותי, דהא באופן זה נקראת תורתו. ועל זה מתרץ שפיר, דהכוונה על חוקותי שחקקתי בהם שמים וארץ וכו', ושפיר קאמר בחוקותי, כן נראה לי בס"ד. L

7 אם בחקותי תלכו וגו' [נב, ג]. פירש → רש"י [ד"ה אס בחקותי], יכול זה קיום המצות, כשהוא אומר ואת מצותי תשמרו הרי קיום המצות אמור, הא מה אני מקיים אס

בחקותי תלכו, שמהיו עמלים בס"ד לפרש, דלכאורה יש לו להו שרריך לעמול בתורה. הוה אמינא לאוקמי קרא טו ונראה לי, דהנה בלימוד הו ב' ענינים, אחד,

ודברת בס [דברים ו, ז], ומצוה כדאמרו רז"ל אפילו לא קריאת שמע שחרית וערבית [יהושע א, ט] כדאיתא במנחות וזה איכא נמי מצוה לידע צוריו, ולזה אי אפשר להגוי במי אתה מוצא חמאה של ו עליה חלב שינק משדי או בפרק בתרא דברכות ו

ונראה לי דזהו כוונת רש"י דקרא נמי מיירי ב אי סלקא דעתך כפשטו, דהוא בכלל מצותי תשמר משאר מצות שבתורה. ולזה יכול שזה קיום המצות, דהי תורה לחודיה מיירי, א"כ ה אלא ע"כ דהתורה מוה בתורה דיקא, כן נראה

ה) אם בחקותי תלכו ו [ויקרא רבה לה, ד] ח את השמים והארץ, שנאמ לא בריתי יומם ולילה חוק שמתי. ונקדים הא דאיתא לה [א, א], הדא היא דכתיב [ו דרכי ואשיבה רגלי אל ע

יח. יחוד הו"ה ארנ"י.

בסקותי תלכו, שמהיו עמלים בחורה. ונראה לי
בס"ד לפרש, דלכאורה יש לדקדק, אכתי מנא
להו שצריך לעמול בחורה. ותו, מהיכי חייתי
הוה אמינא לאוקמי קרא טפי בקיום המצות.

ונראה לי, דהנה בלימוד התורה הקדושה יש
ב' ענינים, אחד, מצות עשה של

ודברת בס' [בבבס' ו, ז], ומצוה זו יש לקיים בקל,
כדאמרו רז"ל אפילו לא קרא אדם אלא
קריאת שמע שחרית וערבית, קיים לא ימוש
[ויחשש א, ח] כדאיחא במנחות [נט, ג]. אבל מלבד
זה איכא נמי מצוה לידע דיני החורה על
צוריו, ולזה אי אפשר להגיע כי אם ביגיעה.
במי אתה מוצא חמאה של תורה, במי שמקרא
עליה חלב שינק משדי אמו, כמאמר רז"ל
בפרק בתרא דברכות [מג, ג], עיי"ש.

ונראה לי דזהו כוונת רש"י, דוודאי פשטיה
דקרא נמי מיירי בלימוד תורה, אבל
אי סלקא דעתך כפשוטו, א"כ מיפוק ליה
דהוא בכלל מצותי חשמו, דהא לא גרע
משאר מצות שבתורה. ולזה פירש רש"י שפיר,
יכול שזה קיום המצות, דהיינו דבמצות תלמוד
תורה לחודיה מיירי, א"כ הוה ליה בכלל הנ"ל,
אלא ע"כ דהתורה מזהיר שמהיו עמלים
בחורה דייקא, כן נראה לי נכון בס"ד. L

76 (ה) אם בחקותי תלכו וגו' [נט, ג]. במדרש
[ויקרא רבה לה, ד] חוקים שבהם חקקתי
אח השמים והארץ, שנאמר [ירמיה לג, כה] אם
לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא
שמתי. ונקדים הא דאיחא במדרש [ויקרא רבה
לה, ח], הדא היא דכתיב [מהללס קיט, נט] חשבתי
דרכי ואשיבה רגלי אל עדומיך וכו', חשבתי

יח. יחוד הוי"ה ארנ"י.

ברכות חשבתי קללות, ברכות מא' עד ח',
קללות מו"ו עד ה', ולא עוד אלא שהן
הפוכות, אמר רב אבין, אמר הקב"ה אם
זכיתם הריני הופך לכם הקללות לברכות וכו'.

ונראה בס"ד, על פי מה דאמרין בשלהי
מגילה [לא, ג], עזרא מיקן להן

לישראל שיהו קורין קללות שבתורת כהנים
קודם עזרת, ושבתשנה תורה קודם ראש
השנה, מאי טעמא, אמר אבוי ואימימא ריש
לקיש, כדי שחכלה השנה וקללותיה, בשלמא
שבתשנה תורה איכא כדי שחכלה שנה
וקללותיה, אלא שבתורת כהנים, אטו עזרת
ראש השנה היא, אין, עזרת נמי ראש השנה
היא, דחנן [ר"ה טו, א] ובעזרת על פירות
האילן. ולכאורה תמוה, מאי ענינו לראש
השנה, הא ראש השנה לחילנות הוא ט"ו
בשבת. וי"ל על דרך הרמז מוסר, דהתורה
הקדושה נקרא עץ חיים, ופירות - היינו
מצות ומעשים טובים, דחכלית חכמה תשובה
ומעשים טובים [ברכות יז, א]. והנה, בראש השנה
אדם נידון על מעשיו לענין שכר ועונש,
ובודאי אין הקב"ה מקפח שכר כל מעשים
ואפילו שיחה נאה. אבל מכל מקום, לענין אי
המצוה יהיה עולה לרצון לריח ניחוח, צריך
שיהיה המצוה זכה ובקדושה ובטהרה ובדמילו
ורחימו. ויש לומר, היינו פירות האילן, האי
עץ חיים למחזיקים, על פירות האילן הנ"ל
דנין בעזרת.

ויש לומר דאילן בגימטריא צ"א פ", והנה
מהאי טעמא צריך לפשפש במעשים
טובים שלו קודם עזרת, ולסדר לעצמו מעשיו
איך יעבוד מכאן ואילן בסדר קדושה וטהרה,

יותר ממה לעצד עד השמא, והיינו ראש השנה לפירות האילן.

וי"ל זזה, דהנה הקלות הם מ"ט, כנגד מ"ט ימי ספירה, ומבואר בספר זרע קודש פרשת בהר, ד'לז טוב' בגימטריא מ"ט, דהעיקר צימי הספירה לזכך מדותיו, ושורש הכל לב טוב, כדאיחא במסכת אבות [פרק ב משנה ט, רואה אני את דברי רבי אלעזר בן ערך שזכרנו דברו דברכס. וי"ל ע"י לב טוב יתהפכו הקלות לזכרות, והיינו דאמרו רז"ל שקורין קודם עזרת כדי שתכלה שנה וקללותיה. ועיין מה שכתבתי בביאור מדרש הנ"ל במקום אחר [לעיל המאמר השני].

וי"ל זזה, דהנה האדם הוא עולם קטן י, וכל מעשה שמים וארץ נכללו בו. והגוף הוא כולל כל מעשי הארץ, והנפש כל מעשה שמים. וזה מבואר ג"כ ברש"י פרשת בראשית, עי"ש בפסוק [בראשית ג, ז] ויפת באפיו נשמת חיים, עי"ש. והנה בעושה מלות ומעשים טובים בלא כוונה, אינו אלא מעשה ארץ, אבל בעושה בכוונה הוי ליה חיבור שמים וארץ. וי"ל דזה ע"י לב טוב, וזה מרומז בר"ת א"ת

יב. ראה זוהר הק' ח"ג לג, ב, וראה בדברי רבינו בריש פרשת תזריע המאמר השמיני שמביא דברי המלבי"ם בתהלים [ה, ז חלק באור הענין] על הפסוק המשיחהו במעשי ידך וגו'.

ב. נראה דמפרש כאן התחלת המדרש של השבתי דרכי, שהביא בתחלת הדיבור, שאמר דוד המלך ע"ה בכל יום הייתי מחשב למקום פלוני ולבית דירה פלוניא אני הולך וכו', עי"ש.

כא. קידושין ל, ב, טובה נב, ב ושם לא נמצא שיזכיר לו יום המיתה עי"ש, ועיין ברבות ה, א שם איתא בלשון אחר ושם נזכר שיזכיר לו יום הנ"ל, עי"ש. (פ"ב)

ה'שמים ו'את ה'ארץ ר"ת השם גושפנקא דמלכא דגימטריא טו"ב נע"ן אוהב ישראל פרשת ורא ד"ה עוד י"ל בפסוק. והיינו דאמר, את בחוקתי חלכו, חוקות שמקמתי בהם שמים וארץ, שנאמר לא צריתי יומם ולילה צריתי, דייקא, וא"ש בס"ד. L

ד עוד נראה לי בס"ד על דרך שאמרו רז"ל ב"א, אם פגע בך מנוול זה משכחו לבית המדרש וכו', ואם לאו יזכיר לו יום המיתה. ועיין מהרש"א חידושי אגדות ב שהקשה מאי טעמא לא יזכיר לו מיד. ונראה לי דאיחא בספרים ב לעצבות מביא לידי פגם צריח ח"ו. ולפי זה י"ל בפשוט לא יזכיר לו יום המיתה אלא אם בתחילה משכו לבית המדרש, דכח התורה מנטל כחות הנ"ל, שזו ראשי להזכיר לו כהנ"ל.

והנה, איחא בספרים ב, אמרתי אשמרה דרכי [מהלים לט, ב], האי דרכי דרך גבר הוא, מחטוא בלשוני, דשני צריחות מכוונים זה כנגד זה ב"ה. ולפי זה י"ל הכי אמר דוד המלך ע"ה, בכל יום ויום הייתי

כב. בח"א למהרש"א ל"מ, אך ראה פנים יפות סוף פרשת כי תצא; יערות דבש ח"א דרוש א, ד"ה ולכך צריך גדרים; אגרא דכלה פרשת תולדות ד"ה הנה נא זקנתי, ועוד.

כג. ראה אמרי נעים לראש השנה ד"ה אמרו ו"ל כל הנהנה מסעודה תתן.

כד. ראה אהבת דוד לחיד"א דרוש ו לשבת הגדול, ד"ה ומה יתאונו; דבש לפי מערכת י; עבודת הקודש ציפורן שמיר סימן ז אות קא, וכן הוא באזהרות ותיקונים מהרח"ד א.

כה. הכוונה לברית הלשון וברית המעור, וראה ספר צידה פרק א משנה ג; שם פרק ו משנה ד; של"ה

מחשב לדירה פלו דרך שאמרו רז" ע"ב, שאלו את ביחו, אמר להם שמישכ דוד המלך פלוני, על דרך יז מישכתי דרכי כהו

ובמדרש נייקרא חקקת וימיה לג, כה] אם שמים וארץ לא להוציא קרא נ במורה. ונראה מנחומא ב' הובא ק"ל, פתח דצ"ק הקצ"ה במעשה ילמדו הכל

ונראה לי בס"ד ראשית לכל עושיהם, מה המדרש נייקרא בני שהקצ"ה מכתיב ראובן ויזילהו מ אביו. ונראה לי מנזה, דבכל ואילמלא הקצ"ו יב. וזו והתקנה לעשות המנזה, מלאך המסייעהו

שער האותיות אוו הקדושה פרק יא ד"ה אלה תולדות

דהא חשב לעשות מצוה ונאנס, מעלה עליו הכתוב כאלו עשה [נכוח ו, א], וכל העושה מצוה אחת קונה לו פרקליט אחד [אבות פרק ד משנה יא]. וי"ל ראובן היה רוצה להזיל את יוסף, אבל חשב בעצמו שאי אפשר לו להזיף הדבר אל הפועל, מחמת התנגדות אחיו. אבל ע"י מחשבתו הטובה נברא מלאך, והמלאך הזה היה מסייעו באופן שהיה כח צידו לעמוד נגד אחיו. אבל ראובן לא ידע שהמחשבה חשובה כ"כ שנברא על ידי זה מלאך. והנה כתיב ויזילהו מידם, ובאמת לא הזילו, אלא העלה עליו הכתוב מחמת מחשבתו. ואילמלי ידע ראובן זה, באמת לא היה מחיירא מאחיו, והיה מוליכו על כפיו להשיבו אלל אביו.

→ והנה, גם בתלמוד תורה, השט"ן ויזר הרע מעביר על מחשבתו בשעת לימוד פניות ומחשבות זרות. על כן ענה היעוצה לחשוב קודם הלימוד כנ"ל, לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה, וממילא נברא על ידי זה מלאך המסייעהו. והיינו דאמר קרא, ראשית חכמה - יראת ה', דדוד המלך ע"ה אמר דקודם החכמה יחשוב ציראת השם, דראשית רומז על המחשבה. וזה שכל טוב, שעל ידי זה יוכל להיות לכל עושיהם, דהיינו שיעשה הכל לשמה, כדדרשו רז"ל [נכוח י, א] לעושיהם - לעושים לשמה. אבל מנלן דמחשבה כמעשה, זה נלמוד מעשרה מאמרות, ובראשית נמי מאמר הוא [מגילה כא, ב], ואיתא בספרים [עין אלשיך הק' רש

על הפסוק ויעש משה נחש נחשת ובהערה שם. בן. עיין עוד לעיל בדברי רבינו בד"ה אם בחקותי, השלישי, ושם בהערה כל דברי המדרש תנחומא.

מחשב לדירה פלונית ולבית פלוני, היינו על דרך שאמרו רז"ל במסכת יומא דף ס"ו ע"ב, שאלו את רבי אליעזר מהו לטוד את ביתו, אמר להם מהו לטוד את קברו. והיינו שחישב דוד המלך ע"ה לבית פלוני ולדירה פלוני, על דרך יזכיר לו כהנ"ל. והיינו דאמר חישבתי דרכי כהנ"ל, דרך גבר, ואשיבה רגלי אל עדותיך.

ובמדרש [ויקרא רבה לה, ד] חוקים שנהם חקקתי את השמים והארץ, שנאמר [ירמיה לג, כה] אם לא בריתי יומם ולילה חוקים שמים וארץ לא שמתי. ונ"ע, מאי דוחקא להזיף קרא ממשמעוהו דקאי אעמלים בתורה. ונראה לי, בהקדים מדרש תנחומא ב' הוצא ברש"י תהלים [נראה שם ק"ט, קל], פתח דברך יאיר, תחילת דיבור של הקב"ה במעשה בראשית יהי אור, וממנו ילמדו הכל ויפתחו בדברי תורה.

← ונראה לי בס"ד, על פי פסוק [תהלים קיא, י] ראשית חכמה יראת ה' שכל טוב לכל עושיהם, מהו שכל טוב. ויש לפרש ע"פ המדרש [ויקרא רבה לד, ט], אלו היה ראובן יודע שהקב"ה מכתוב עליו [נראשית לו, כא] וישמע ראובן ויזילהו מידם היה טוענו ומוליכו אלל אביו. ונראה לי בס"ד, דבאמת קשה לעשות מצוה, דככל עת היצר הרע מקטרגו, ואילמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו [סוכה ג, ב]. והתקנה לזה, שקודם מצוה יחשוב לעשות המצוה, ועל ידי זה ממילא נברא מלאך המסייעהו לעשות ולגמור הדבר לטוב.

שער האותיות אות ש' שתיקה; ראשית חכמה שער הקדושה פרק יא אות יא; מגלה עמוקות פרשת וישב, ד"ה אלה תולדות, וראה בדברי רבינו בפרשת חוקת

השם גושפנקא
אובד ישראל פתח
נו דאמר, אם
זי בהם שמים
ולילה בריתי,
7.

דרך שאמרו
ול זה משכחו
זכיר לו יום
זי אגדות כב
מיד. ונראה
יא לדי פגם
לא יזכיר לו
משכו לבית
הנ"ל, שזו

זי אשמרה
דרכי דרך
זי בריתות
ה"ל הכי
יוס הייתי

ש יפות סוף
ד"ה ולכך
"ה הנה נא

דרו ו"ל כל

בת הגדול,
ת הקודש
באזהרות

ראה ספר
ד; של"ה

בראשית שם יא ב', דהוא מאמר רוחני, ועיין
בנועם מגדים בראשית [בפתיחת הספר].

וממילא יובן מדרש הנ"ל על נכון, פתח
' דבריך יאיר, וזוה י"ל מדרש
חשבתי דרכי הנ"ל, דבתחילה קודם הלימוד
היה מחשב כהנ"ל, כדי שעל ידי זה יצא
מלאך המסייעו להוציא המחשבה אל הפועל.
והנה יש לפרש זוה מדרש הנ"ל, דלכאורה
קשיא בפסוק אם בחקותי חלכו ואת מצותי
תשמרו, והוי ליה למימר איפכא, דהא קיימא
לן [אבות פרק ג משנה ט] כל שיראת מטאו קודמת
לחכמתו. אבל י"ל דלהכי נקט חלכו, ואת
מצותי תשמרו ועשיתם אותם, מעלה עליו
הכתוב כאילו אתם עשיתם אותם, כמבואר
במדרש [ויקרא רבה לה, ז], וזה ע"כ קאי על
המחשבה. וא"כ אחי שפיר דאמר המדרש, זה
שאמר הכתוב חשבתי דרכי כהנ"ל. ולזה
נחזון המדרש הנ"ל באמרו חוקות שחקקתי
בהם שמים וארץ, דנמי במחשבה נבראו
דפרישית, וזה נכון בס"ד ודו"ק היטב. L

76 (ו) אם בחקותי חלכו וגו' [כו, ג]. במדרש
רבה [ויקרא לה, ו], חוקים שמביאים את
האדם לחיי עולם הבא, הדא היא דכתיב [ישעיה
ד, ג] והיה הנשאר צליון והנותר צירושלים
קדוש יאמר לו וגו', ונריך ציבור. ונראה
לבאר בס"ד, בהקדים עוד מאמר המדרש
[שם ד], אם בחקותי חוקים שבהם חקקתי את
השמים והארץ, שנאמר [ירמיה לג, כה] אם לא

כז. ראה עוד בדברי רבינו לעיל במאמר השלישי;
ריש פרשת בראשית המאמר השני במאמר המתחיל
עוד נראה לי, ובעוד כמה מקומות.
כח. עיין עוד בדברי רבינו לעיל פרשת אמור, ד"ה
אמור אל הבהנים, הרביעי; בפרשת לך לך על הפסוק

ברימי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא
שמתי, וכבר ביארתי זה בס"ד במקום אחר
[במאמר הקודם]. ואוסף נופך, על פי מה דאמרו
רז"ל [אבות פרק ג משנה יג], וכל מעשיך יהיו לשם
שמים, ולא קאמר לשם מצוה או לשם השם.
אבל יש לפרש, על פי מה דאיתא בספרי
הקדושים ב', דהקב"ה צרא רצוא רצות
עולמות, זה למעלה מזה, ובכל אחד ואחד
בחינת שמים וארץ, ומה שנראה בעולם
התחתון שמים, הוא נעשה ארץ בעולם
העליון. וי"ל דכל זה ליקח מזה מוסר
השכל, שיבין האדם אם מדמה בנפשו שמעשיו
הם רוחניים בבחינת שמים, בעולם שהוא
למעלה מזה, הוא בחינת ארץ, על כן אין קן
לעבודת הקודש. והיינו דהזהירה התורה
הקדושה, וכל מעשיך יהיו לשם שמים, על
דרך זה.

ובזה ניחא מאמר הכתוב, אם לא ברימי
יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא
שמתי. והיינו דאמר, אם בחקותי חלכו,
דיקא, או יהיה שרכס כנ"ל, על דרך
שפירשתי בס"ד [לקמן], ואכלתם ישן נושן וגו'
[ויקרא כו, יז]. וזוה ממילא אחי שפיר כוונת
המדרש, זה שאמר הכתוב והיה הנשאר
צליון, דבאמת מי יאמר זכתי לבי לזכות לחיי
העולם הבא. ואי אפשר אלא ע"י שהש"ת
נושא עון, וכבר אמר הכתוב [מטוה ג, יט], למי
נושא עון, למי שעובר על פשע, ועוד
לשארית נחלתו, למי שמיים עצמו כשיריים

אל הארץ אשר אראך, השני ד"ה עוד יש לפרש; שם
על הפסוק ויסע אברם, וראה שם מה שכתב בשם
הרמב"ן ובשם הספר תפילה למושה; שם על הפסוק
ויברכהו ויאמר.

[ראש השנה ח, צו]. ו
הנשאר צליון, מ
והנותר צירושלים.
קדוש יאמר לו,
המדרש

(ז) אם בחקותי
ועשיתם
רבה [ויקרא לה, ז]
בהם את הים, ש
חוקו, חוקות שבו
[ירמיה ה, כג] האו
תחילו אשר שמתי
יעברנו. ונראה ל
מאמר הכתוב ה
היתה כלי אומנו
וכל מה שצרא
ליקח רמזו דחי
והנה, העולם ה
בקדמונים ב', ו
לעבור הגבול, ו
להגביל לבל יעב
כן המיית העו
את הכל, חילמל
ע"י יוכל אדם
החול שהוא גו
רז"ל, פתחו ו
אפתח לכם כו
כדמיון הנ"ל;
שמחוק לכו ומו
על דבר כבוד;

כט. עיין בזה"ק
ראה מדרש ר
יסא אמר, אמר

וארץ לא מקום אחר מה דאמרו יהיו לשם לשם השם. א צפריים וא רבבות אחד ואחד זה בעולם א צפריים זה מוסר או שמעויו לם שהוא בן אין קץ המורה על שמים, על

לא בריחי וארץ לא זי תלכו, על דרך נושן וגו' יר כוונת הנשאר זכות לחיי שהשי"ת למי יתן, ועוד כשיריים

פרש; שם כתב בשם על הפסוק

נראה השנה י, ט. והיינו דאמר הכתוב, והיה הנשאר ציון, מי שהוא צבחינת שיריים, והנותר בירושלים, מי שהוא צבחינת נותר, קדוש יאמר לו, ועל פי זה מצארים דברי המדרש הנ"ל, וא"ש בס"ד. ל

אם בחקותי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם, וגו' [כו, ג]. במדרש רבה [ויקרא לה, ד] בחקותי חוקות שבהם חקקתי בהם את הים, שנאמר [משלי ט, כט] בשמו ליס חוקי, חוקות שבהם חקקתי את החול, שנאמר [ירמיה ה, כג] האומי לא תיראו אס מפני לא תחילו אשר שמתי חול גבול ליס חק עולם ולא יעברנו. ונראה לפרש בס"ד, ומתחילה נפרש מאמר הכתוב הנ"ל. דהנה, המורה הקדושה היחה כלי אומנותו של הקב"ה [נראה ב"ר א, א], וכל מה שצרא הקב"ה בעולמו, מן הכל יש ליקח רמיזא דחכמתא, ועלות לעבודתו ית"ש. והנה, העולם הזה נמשל ליס זועף, כמבואר בקדמונים כ, וכשם שגלי הים מתרגשים לעבור הגבול, אלא שע"י חול ששם השי"ת להגביל לכל יעבור חוקו הם שצים ללכת. כמו כן המיית העולם ותאות היצר היו שוטפים את הכל, אילמלא נתן השי"ת חוק וגבול אשר ע"י יוכל אדם להתחזק כנגדו, והוא דמיון החול שהוא גבול ליס. דהיינו מה שאמרו רז"ל, פתחו לי פתח כחודו של מחט, ואני אפתח לכם כנגדו כפתחו של אולם, והוא כדמיון הנ"ל של חול שהוא גבול ליס. דע"י שמחזק לבו ומקוה להשי"ת בלב שלם שיעזרהו על דבר כבוד שמו, ע"י כן יש כח צידו למשול

כט. עיין בזה"ק ויקהל ח"ב דף קצט, א, ע"י"ש. (פ"ט) פ. ראה מדרש רבה שיר השירים ה, ג: פתחי לי, רבי יסא אמר, אמר הקב"ה לישראל, בני פתחו לי פתח

על הגלים שעוברים על ראשו. ולזה 'חולי' הוא ר"ת ח'זק ו'יאמץ ל'בך, ועיין בספר הק' דברי שמואל על התורה [בסוף הפרשה] לא. ו'חולי' זה הוא דוגמא לחול שהוא גבול לגלי הים. והיינו דאמר קרא, האומי לא תיראו אס מפני לא תחילו אשר שמתי 'חולי' גבול ליס. וא"כ ממנו נקם מוסר השכל, דכמו כן הוי ליה ה'חולי' גבול להמיית ותאות היצר, דהיינו על דרך הנ"ל ח'זק ו'יאמץ ל'בך.

ובזה נבא אל המכוון, דהתורה הקדושה אמרה אס בחקותי תלכו, דהיינו בחוקות שחקקתי בהם את הים. כד"א אשר שמתי חול גבול ליס, והוא על דרך הנ"ל, שמקיימו חוק ויאמץ לבך. וקמפרש ואזל, ואת מצותי תשמרו, היינו מלשון [נראה ג, יא] שמר את הדבר, שמצפה מתי יבא לידי ואקיימנה, אז מעלה עליו הכתוב כאלו ועשיתם אותם, וא"ש בס"ד. ל

ונתנה הארץ יבולה וגו' [כו, ד]. מקשים [נראה כלי יקר לפיל ג] לפי מה שפירש רש"י לקמן, בפסוק [ויקרא כו, כ ד"ה וחס לריק] ולא תמן ארצכם את יבולה, אפילו מה שאתה מוביל לה, א"כ מאי הצטחה היא זו בצרכה שנאמר ונתנה הארץ יבולה, דאיכא נמי לפרושי מה שאתה מוביל לה.

ונראה לי בס"ד, על פי מה שכתב הח"ס ז"ל בחלק או"ח סימן קצ"ו, שירידת המן במדבר ארבעים שנה לא היחה ענין חדש, די"ל שהיה אותו רוחניות ושפע אלקי,

אחד של תשובה כחודה של מחט, ואני פותח לכם פתחים שיהיו עגלות וקרניות נכנסות בו. פ. ראה עוד בדברי רבינו בסוף פרשת בא.

מכריע את הצער ממעשיהם, וזה מוכח מיעקב אשר פדה את אצרהם. ואחי שפיר הא דקאמר רחמנא גם הכא וזכרתי את צריתי יעקב, דהכי קאמר, אף שיהיה צדור שלא יהיו כדאי להנצל, מכל מקום מצריתי יעקב אשר פדה את אצרהם, מוכח דנחת רוח שיש מהדקיקים מכריע כנגד כולם.

וזכרתי להם ברית ראשונים אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים לעיני הגוים להיות להם לאלקים אני ה' [כו, מה]. וצריך ביאור, מאי ברית ראשונים דקאמר רחמנא, אם ר"ל על דרך שאמר הנביא וימינה ג. בן וזכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולותיך לכתך אחרי צמדבר, לא הוי ליה לתלות הזכירה במה שהוליאם, אלא במה שהלכו אחריו.

ונראה נס"ד על פי מה שפירשתי בהגדה של פסח, צרוך שומר הצטחתו וכו' והיא שעמדה לאבותינו ולנו. שהקב"ה גזר ארבע מאות שנה, ולא היו במצרים אלא רד"ו, משום שלא יכלו להתמהמה. וכחצו המפרשים ל', לצריך להשלים החסרון בשאר גלויות. ופירשתי בזה הא דשאל משה, ואמרו לי מה שמו מה אומר אליהם [שמות ג, יג], פירוש, באיזה מדה אני שלוח אליהם, אם במדת הדין שכבר הגיע הקץ, או במדת הרחמים שעדיין לא הגיע. השיב לו השי"ת, אהיה עמהם בשעבוד זה, ואהיה עמהם

פז. עיין מגלה עמוקות פרשת שמות בר"ה בענין השוכת משה, וראה עוד שם פרשת וארא על הפסוק וידע אלוקים.

7 ← פה. עיין באר מים חיים פרשת ויצא, ד"ה ועל כן

בשעבוד שאר מלכויות, דאז ישלימו הגלות הזה. אמר משה לפני הקב"ה, רבש"ע, דיה לזרה בשעתה, הכוונה דעתה היא שעתה, ישלימוה עתה, ולא יוסיפו להגלות עוד. והשי"ת השיב לו על זה, אהיה שלחני אליכם, פירוש, משום דאני רוצה שאהיה להם לאלקים, משום הכי אני משלח אותך עתה, דאם לא עכשיו אי אפשר שאהיה להם לאלקים, כי לא יכלו להתמהמה.

ולפי זה י"ל, דודאי מצד שיעבוד הגוף היה יותר טוב אם היו משלימים הגלות במצרים, והיו נפטרים על ידי זה לגמרי, אבל מצד הנפש לא היה אפשר למעבד הכי. א"כ יש לנו מצד זה טענה נכונה על גאולתינו ועל פדות נפשינו, כי אילמלי השלמנו הגלות, כבר היינו בני חרי לגמרי מעול גלויות.

והיינו דאמר רחמנא, וזכרתי להם ברית ראשונים אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים להיות להם לאלקים, א"כ בדין הוא שינצלו מן הגלויות, כן נראה לי בס"ד.

7 ואיש כי יקדיש את ביתו קודש לה' וגו' → בין טוב ובין רע כאשר יעריך אותו הכהן בן יקום [וי, יז]. יש לפרש על דרך הרמז, דידוע [ראה מיקויו וזהו מיקון י כה, בן כל תפילות ומזות דלאו אינן בדחילו ורחימו לא פרחין לעילא. ומבואר בדרשות רז"ל ל"ח, דע"י תפילות ומזות הנדיק, יש להם עילוי גם לתורה ומזות דלא פרחין לעילא. מיהא,

פשוטי המון; תפארת שלמה פרשת פנחס על הפסוק ויקרבו אל משה, ועוד רבות. ועיין עוד בדברי רבינו בפרשת תצוה בדברי הספר, במאמר המתחיל ואתה תצוה, השישי, ד"ה אבל אכתי צריך להבין.

ל

היינו דוקא אם יש חיות במקצת, אבל כוונה, הוי ליה כמות הצעלים מטפלין בנבל בספר ליקוטי יקרים, אדם הולכי שיירה, להלך, מוליכין אותו חיות, אבל כמות מני הכל נ והנה, מזה שהיא רצויה, שהיו לפרוח לעילא גם צו מזה שהיא לגמרי כ

היינו דוקא אם יש בהם על כל פנים איזה חיות במקצת, אבל אם היא לגמרי בלא כוונה, הוי ליה כמתים ואין נזקקין לו, אלא הבעלים מטפלין בנבלה [ב"ק י ב]. ומשלו משל בספר ליקוטי יקרים, על דרך סיעה של בני אדם הולכי שיירה, שנחלה אחד ואינו יכול להלך, מוליכין אותו עמהם כל זמן שיש בו חיות, אבל במת מניחין אותו והולכין להם, הכא נמי כיו"ב.

והנה, מנזה שהיא בדחילו ורחימו ובכוונה רצויה, שהיא בבחינת טוב, תוכל לפרוח לעילא גם בלא סיעתא. ולעומת זה, מנזה שהיא לגמרי כגוף בלא נשמה, לא חוי

לאיטרופי צהדי תפילת הצדיק, ועל זה כתיב [מהלים קטו, י] לא המחים יהללו יי. אבל יש מנזות דאינם בבחינת רע, שיש להם חיות קצת, אבל לא הגיעו להעשות בדחילו ורחימו באופן שיהיו פורחין לעילא, באלו אמרו שיש להם תקומה ע"י צירוף הצדיק.

וזה שאמר הכתוב, בין טוב ובין רע, היינו, מנזה שהיא עומדת באמצע - בין טוב ובין רע. דהיינו, שאינו בבחינת טוב, וגם אינו בבחינת רע. על זה אמרה תורה כאשר יעריך אותו הכהן כן יקום, דהיינו, דע"י שהכהן יעריך אותו לאיטרופי, כן יהיה לו תקומה, והבן.

ל

סליק ספר ויקרא

ת הזה.
לצרה
לימוה
השיב
משום
ה הכי
יו אי
יכלו

היה
הגלות
אבל
א"כ
ועל
כבר

ברית
אחך
הוא

וגו'
רדיך
על
בן
וימו
לה
ילוי
הא,

סוק
ביע
חתה

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS
 5 EAST ASIAN LIBRARY
 1207 EAST 58TH STREET
 CHICAGO, ILL. 60637
 U.S.A.

עשיותיו היו פורחין למעלה כמו בכנפים
 ממש. ועל כן בשמצאו הקדור עם תפלין
 אמר לו כנפי יונה בירי, כי כל המצות היו
 אצלו עם כנפים, שהם אהבה ויראה ונדמו
 להקדור שהם כנפים ממש:

7 ועל כן פשוטי המון העם שאין להם בחינת
 אהבה והיראה בראוי מצד פחיתת ערך
 נשמתם מעולמות שלמטה, או עבור
 התחזקותן בתאות ותקרת עולם הזה,
 שאהבת עולם הזה ויראתו מבטל מאהבת
 ויראת הבורא, כמו שמביא בזה החסיד
 הקדוש בחובת הלכות, שכאשר לא יתחבר
 בכלי אחד המים והאש, כן לא יתחבר בלב
 אחד אהבת הבורא ואהבת עולם הזה. ונמצא
 שחם ושלוה היה נשאר כל תפלתם ועשייתם
 בתורה ומצוות למטה, ועל כן זה
 תקנתם הנה הם יעשו פאשר יוכלו, שקדם
 כל עסקתם בתורה ומצוות ותפלה, יבקשו
 דרך אהבתו ויראתו בכל לבב, שלא יעשו
 מצותם ותורתם במצות אנשים מלמדה עבור
 ההרגל בזה מנעוריו, ולא ידע כלל למה מניח
 התפלין על ראשו וציצית בבגדו וכדומה, רק
 שיהושב את עצמו כי הוא עושה כן לקיים
 מצות בוראו על ידי זה, וכי הוא אוהב ה'
 יתברך בכל לבב ורוצה לעשות מצותו על ידי
 הבנתו בגדלת יוצר בראשית וחכמתו ויכלתו
 שאין לה שעור וערך, וגם הוא ירא את פני
 ה' שלא לעזוב את מצותיו אשר לא תעשינה,
 או יראה פנימית מזה לירא מגדלת הבורא
 בעת עשיית המצוות, לומר מה זה בידי ומה
 אני עושה, והלא כל עצמי נפשי ורוחי
 ונשמתו עם כל אשר לי מהוני ורכושי, אינם
 בראים לעשות רצון בוראי, ואיך אקח מצוה
 הזאת בידי אחרי שהיא כתר לראש בוראי
 כביכול, ואיך לא יאחזני רעה ופחד מזה, זה
 והדומה לזה יעלה על לבו פאשר יוכל. ואם

עד כה לא יבוא לאהבה ויראה האמתיות
 מפני דברים המעכבים כגזר לעיל, או נקשר
 עצמו עם הצדיקים גדולי הדור הירועים לו
 ושאינם ירועים לו, ואז עולה תפלתו וכל
 עשיותיו עמהם ביחודא שלים, כי נקשר
 עמהם באמת לאמתו, וכמאמר חכמינו
 וכוונם לברכה (פחות קיא, ב) עפי הארץ אינם
 חיים לעתיד וכו', אמר ליה מצאתי להם
 רפואה מן התורה, שנאמר (דברים ה, ד) ואתם
 הדבקים בה' אלהיכם, וכי אפשר לאדם
 לדבק בשכינה וכו', אלא המשיא בתו
 לתלמיד חכם וכו' ומהנה תלמידי חכמים
 מנכסיו, מעלה עליו הפתוב באלו הם דבוקים
 בשכינה וכו', עד כאן. ומפילא בכל הדברים
 כן הוא, בעלית תפלתו וכן מצותיו כשהוא
 נקשר עם הצדיקים באמת לאמתו, אז עולה
 עשיותיו עמהם, והם פורחים ועולים למעלה
 למעלה על ידי כנפי נשרים שיש בכל
 עשיותם מבחינת אהבה ויראה, כאמור, ורק
 באפן כשהאדם עושה בעצמו כל אשר יוכל,
 ומה שאינו יכול לעשות בכחו זה עולה על
 ידי התקשרות הצדיקים, אכל אם ירפה אדם
 את עצמו מכל וכל ויסמך על הצדיקים, ודאי
 שישאר הוא וכל עשיותיו למטה, לא יראה
 אור לעלות למעלה, כי שפת אמת תבון לעד,
 ועד ארגיעה לשון שקר (משלי יב, יט), אם הוא
 עושה מה שכבודו, אז מה שאין בידו מתקרב
 על ידי הצדיקים, אכל כשאינו עושה כלל,
 הרי אינו רוצה כלל בטובה, יהיה לו כמו
 שרוצה:

והפושל בזה נאמר בשם הרב איש אלקים
 קדוש המפרסם מוהר"ר מנחם
 מענדיל מפרומשלאן וללה"ה, כשבני אדם
 נוסעים יחד בעגלה אחת ונאדע לאחד
 שיחלה בדרך, או אלו האנשים שעמו,
 מתעסקים עמו בכל יכלתם להעלותו למחו

חֲפָצוֹ לְשָׁלוֹם, מִה שְׁאִין בֶּן אָם חָם וְשָׁלוֹם יָמוּת אַחֵר מֵהֶם בְּדֶרֶךְ, וַיֵּרָא שְׁלֹא יִתְעַקְּבוּ בּוֹ לְהַעֲלוֹתוֹ כִּי אָם יִקְבֵר בְּמִקְוָמוֹ. וְכֵן הוּא בְּזֶה, אִם הָאָדָם יֵשׁ לוֹ עַל כָּל פְּנִים קֶצֶת חַיִּית בְּהַמְצוּהָ וַיַּעֲוֹרֵר שְׂכָלוֹ וְלָבוֹ כְּאֲשֶׁר יוּכַל לְאַהֲבָה וַיִּרְאֶה וַיִּלְמַחְשְׁבֶהָ טְהוֹרָה וְנִכְוֹנָה, וְאֵךְ כִּי חוֹלָה הוּא וְאִינוּ יְכוּלִים לַעֲשׂוֹתוֹ בְּשִׁלְמוֹת, אִזּוֹ נִתְעַלָּה עַל יְדֵי הַצְּדִיק, מִה שְׁאִין בֶּן אָם הוּא עוֹמֵד כְּאֵבֶן דוֹמֵם בְּלִתי חַיִּית כְּלָל כְּמֵת, וַיִּמְחַשְׁבֶתוּ קְשׁוּרָה בְּהַבְלִים אֲחֵרִים בְּעֲשׂוֹתוֹ הַמְצוּהָ, לֹא יוּכַל לְהִתְעַלָּה עִם הַצְּדִיקִים:

וְנִמְצְאוּתָּהּ אֹמֵר שְׁעַל יְדֵי הַצְּדִיק עוֹלִים כֹּל בְּחִינּוֹת הָאֲתַעְרוּתָא וְלִתְתָא מַעֲסַק הַתּוֹרָה וְהַמְצוּוֹת, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַעֲלָאת הַפִּינִין נִקְבִין, וְגַם עַל יְדֵי יוֹרֵד בְּחִינַת הַבְּרָכוֹת וְהַשְּׁפָעוֹת לְבִאֵי עוֹלָם, כִּי הוּא בְּכַחוֹ יוּכַל לְהַמְשִׁיד כָּל טוֹב, וּמִמֶּנּוּ מִתְפָּרְסִין כֹּל הַגּוֹלִים אֵלָיו וְכָל הָעוֹלָם, כְּמֵאֵמֶר חֲכָמֵינוּ וְכַרְזִים לְבִרְכָה (תַּעֲנִית כו, ב): כֹּל הָעוֹלָם נִזּוֹן בְּשִׁבִיל חֲנִינָא בְּנֵי וְכוּ', וְעַל כֵּן הוּא בְּבְחִינַת הַמְצָעַת מִמֶּשׁ בֵּין הָעוֹלָם שְׁלֵמָה לְעוֹלָם שְׁלֵמָה עֲלֵה:

וְאֲמַנְנָם תִּדַע שְׁכָל צְדִיק וְצְדִיק יֵשׁ לוֹ גְּבוּלוֹ וְעָרְכוֹ לְפִי שֶׁרֶשׁ נִשְׁמָתוֹ, וְאִין הַכֹּל מְגִיעִים עַד לְמַעְלָה לְרֵאשׁ, מְקוֹם מְקוֹר כָּל הַבְּרָכוֹת וְהַשְּׁפָעוֹת, לְהַמְשִׁיד מִשָּׁם שְׁפַע וּבְרָכָה לְהַחַיִּית הָעוֹלָמוֹת, וְאֵךְ כְּשֶׁהוּא מְגִיעַ לְמְקוֹם מְקוֹר שְׁרָשׁוֹ, לְמְקוֹם שְׁאִין יוּכַל לַעֲלוֹת עוֹד יוֹתֵר, אִזּוֹ אֹתוֹ הַבְּחִינָה שֶׁהַצְּדִיק מְגִיעַ עַד אֵלָיָהּ, עוֹלָה לְמַעְלָה לְמְקוֹר הַבְּרָכוֹת וּמִקְבֵּלָת מִשָּׁם הַשְּׁפַע וּמוֹרֵד עַל רֵאשׁ שֶׁרֶשׁ נִשְׁמָתוֹ, וּמִשָּׁם נִמְשָׁךְ לְכָל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל הַשְּׂוֹכִים לְשֶׁרֶשׁ נִשְׁמָתוֹ עַל יְדֵי הַצִּיּוֹנוֹת הַיְּדוּעִים הַנִּמְשָׁכִים בְּשֶׁרֶשׁ כָּל הַנִּשְׁמוֹת, וְהוּא הוּא בְּחִינַת סֵלֶם מְצָב אֲרָצָה וְרֵאשׁוֹ מְגִיעַ הַשְּׂוֹמְהָ, כִּי הוּא הַמְחַבֵּר אֶרֶץ לְשָׁמַיִם,

כְּאֲשֶׁר אֲמַנְנוּ שְׁעַל יְדֵי עוֹלִים כֹּל הַתְּפִלוֹת וְהַתּוֹרָה וְהַמְצוּוֹת לְמַעְלָה, וְעַל יְדֵי מוֹרֵד כֹּל בְּחִינַת הַבְּרָכוֹת וְהַשְּׁפָעוֹת כְּעַל הַסֵּלֶם הַזֶּה מִמֶּשׁ. וְאֲמַנְנָם אֲמַר וְרֵאשׁוֹ מְגִיעַ הַשְּׂוֹמְהָ, מִה שְׁהִיָּה דִי לוֹמֵר מְצָב אֲרָצָה וּמְגִיעַ הַשְּׂמַיִם, לְהִרְאוֹת עַל אֲשֶׁר כְּתִבְנוּ, כִּי בְּאֵמֶת הוּא בְּעֲצָמוֹ יוּכַל לְהַחַיִּית שְׁאִינוּ מְגִיעַ עַד צִיַּת שְׂמַיָא, מְקוֹם מְקוֹר הַבְּרָכוֹת, אֵךְ וְרֵאשׁוֹ, כְּלוֹמֵר הָרֵאשׁ שְׁלוֹ, כְּמוֹ שְׁכָתֵב בְּזֵהָר הַקְּדוּשָׁה, וְהוּא הַבְּחִינַת מְקוֹם שְׁנוּגָע בֵּהּ, זֶה מְגִיעַ הַשְּׂוֹמְהָ, כְּלוֹמֵר לְבְּחִינַת הַשְּׂמַיִם הָעֲלִיּוֹנִים שְׁשָׁם מְקוֹר כָּל הַבְּרָכוֹת, כְּנֵאֻמֵּר. וְכָל זֶה בְּצְדִיק דְּלִתְתָא, וְכֵן דִּנְמָתוֹ בְּצְדִיק דְּלַעֲיָלָא בְּחִינַת יְסוּד יוֹסֵף, שֶׁהוּא מְצָב אֲרָצָה, שְׂרַגְלָיו עוֹמֵד בְּבְאֵר שְׁבַע בְּחִינַת הַמְּלָכוֹת, וְרֵאשׁוֹ פְּרוּשׁ הָרֵאשׁ שְׁלוֹ, הוּא בְּחִינַת הַפְּאָרְת יִשְׂרָאֵל, מְגִיעַ הַשְּׂוֹמְהָ, שְׂמַיִם הָעֲלִיּוֹנִים,

מְקוֹם מְקוֹר כָּל הַבְּרָכוֹת: **וַיִּהְיֶה** כְּדִגְמָא הוּא בֶּן הוּא בְּכָלְלוֹת הָאָרֶץ הַנְּשָׁמַי, כִּי הֵלֵא הַכֹּל צְרִיכִים לְמַדֵּי דְחַיִּי, שְׁכָל הַשְּׁפָעוֹת הַטּוֹבוֹת וְהַבְּרָכוֹת נִזְכָּעִין מִן הָאָרֶץ הַתְּחַתּוֹנָה הַלּוֹן הַמְּכַנְנָת נֶגֶד הָאָרֶץ הָעֲלִיּוֹנָה הַנּוֹבֶרֶת, וְהַכֹּל נַעֲשֶׂה מִן הָעֶפֶר, וְעַל כֵּן מְכַרַח לְהַמְצָא כֵּה כָּל הַבְּחִינּוֹת הַלּוֹל, שְׁהִיָּה כֵּה מְקוֹם מוֹכֵן לְהַעֲלָאת הַתְּפִלוֹת דְּרָךְ שָׁם וְלְהוֹרִיד הַפִּינִין דְּכּוֹרִין דְּרָךְ שָׁם וְהוּא בְּחִינַת נִקְרַת צִיּוֹן וִירוּשָׁלַיִם, כִּי צִיּוֹן הוּא בְּבְחִינַת צְדִיק יְסוּד עוֹלָם הַנּוֹבֶר, כִּי מִשָּׁם נִתְיַסַּד הָעוֹלָם וּמְלוֹאָהּ, וִירוּשָׁלַיִם הוּא בְּחִינַת הַמְּלָכוֹת, וְהַסֵּלֶם בְּחִינַת הַצְּדִיק מְצָב אֲרָצָה שָׁם, וְרֵאשׁוֹ מְגִיעַ הַשְּׂוֹמְהָ, כִּי שָׁם נֵאֻמֵּר וְזֶה שְׁעַר הַשְּׂמַיִם, כִּי תִפְאָרֶת יִשְׂרָאֵל הַנִּקְרָא וְזֶה, בְּסוּד הַפְּתוּחַ (שְׁמוֹת כו, ז) זֶה אֵלֵי וְאֲנֹהוּ, נִזְגַע שָׁם, וְהוּא שְׁעַר הַשְּׂמַיִם הָעֲלִיּוֹנִים. וְעַל כֵּן כָּל הַתְּפִלוֹת וְעַסְק הַתּוֹרָה וְהַמְצוּוֹת אֵינָם עוֹלִים לְמַעְלָה כִּי אִם דְּרָךְ

שָׁם, וְכִמוֹ שְׁאֲמַר / (מְלָכִים יא, ה, טח) וְזֶה וְגו'. לְפִי שְׁשָׁם הוּא בְּחִינַת הַבְּרָכוֹת וְזֶה דְּרָךְ שָׁם מְמַקְוֵד הוּא וְהוּא נִתְנַת כְּרָף וּמִתְחַלֵּק מִשָּׁם כִּי וּמְמַנָּה ? **וְזֶה** שֶׁהִרְאָה הַקְּדוּ שֶׁהוּא בְּחִינַת הַמְּבָרִית מִן הַקְּצָה הַתּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף לוֹמֵר שְׁכָאן הוּא דְ לְחַבֵּר אֶרֶץ לְשָׁמַיִם, אֲהַדְדִי, וְשָׁם הוּא כִּי הַשְּׂמַשׁ מֵאִיר אֵל וְלִדְרִים, וְעַל כֵּן וְזֶה וְיוֹרְדִים בּוֹ, כִּי נִ אֱלֹהִים. אַחֵר, אֵלֵי מְקוֹם מְקוֹר הַבְּרַכּ וְאַחֵר, אֱלֹהִים כְּאֵ אַחֲרוֹנָה. וְהַבְּרִית הַמְּבָרִית מִן ה' קֶצֶ הַאֲחֲרוֹנָה, סוּד הוּ כְּזֶה וּ, בְּחִינַת הַפּ עוֹלָם בְּחִינַת סֵלֶם עוֹלָה כָּל בְּחִינּוֹת אֵ הַעֲלָאת הַפִּינִין נִקְבֵּ כָּל בְּחִינַת הַשְּׁפַע דְ וְהַכֹּל נִקְרָא מְלֹאֵי אֱלֹהִים, הֵן מִמֶּשׁוֹ לְמַטָּה, וְעוֹלִים הֵן מִמֶּשׁ, וְיוֹרְדִים עִם מִתְחַת, הַכֹּל כְּנֹךְ הַמּוֹחֵן בְּבְחִינַת הַ שָׁם הַיְּהוּה בְּרוּךְ

מהדורת קארנוואסער

ספר תפארת שלמה המבואר על התורה

זה ספר כתבי קודש, דברי תורה אשר יצא מפי אותו הצדיק איש חי ורב פעלים, חכם הרזים, המאיר לארץ ולדורים, דולה מבארות עמוקים, דברים נחמדים שבעתים מזוקקים, מפז ומפנינים יקרים, שפתי כהן ישמרו דעת וחוקים ישרים, על סדר פרשיות התורה ונביאים וכתובים ולקוטים מש"ס המה מסודרים, כולו ממתקים ומחמדים, ותוכם רצוף רזים צפון לישרים, שמו נודע בשערים,

כבוד אדמו"ו הרב הגאון חסידא ופרישא צדיק יסוד עולם עמוד הימיני פטיש החזק נר ישראל אספקלריא המאירה פאר הדור

מו"ה שלמה בהרב המופלג החסיד מו"ה **דוב צבי הכהן** זלה"ה

אבדק"ק **רדאמסק**

מהדורה חדשה ומפוארת, מאירת עינים, מוגהת בהגהה מדויקת ומתוקנת, נוספו אלפי מראי מקומות וצינונים, נפתחו ראשי תיבות וקיצורים, הקטעים חולקו לפיסקאות קצרות, נוספו סימני פיסוק וניקוד, בתוספת כותרות משנה, והערות ביאור עם ציונים

והשוואות לדבריו

תשע"ז לפ"ק

כי לא חפץ זבח וקרבן, ויחירק הרצון של האדם להביא את עצמו, והקרבת יכפר עליו. וזהו שנאמר (למט טו נט) 'אלה תעשו לה' במועריכם לכבד מנדריכם ונדבותיכם', פרוש הקרבנות האלו הם 'לברי' שיש, והעקר המסירות נפש בדרך נדבה הרי זוסי, להיות מוכן תכף במסירות נפש שסי.

בנות צלפהד מסרו נפשם לה' וזה העיקר

וזהו שנאמר גם כן פאן ותקרבה בנות צלפהד ותעמדנה לפני משה וגו', שהקריבו את עצמן במסירות נפש עבור משה ובני ישראל. וכן מה שנאמר (מסלס קו ג) 'ועמד פינחס ויפלל', שהיה עומד במסירות נפש שסי, כמו שאמר משה

ואם אין מחני' וגו' (שמות לג נב) שסי, וכן דרך כל הצדיקים. וגם באהרן נאמר (שס כז ל) 'ונשא אהרן את משפט בני ישראל על לבו' שסי, ויביאם באר במקום אחר. וזה שהשיב להם ה' יתברך 'כן בנות צלפהד דברתי', פרוש ההנהגה שלהם הוא טוב וישר ועולה על כל הקרבנות לרצון:

צריך לכון בבקשת צרכיו ליהוד העולמות העליונים

ויקרב משה את משפטן לפני ה', ויאמר ה' אל משה פן בנות צלפהד דברתי. יש לך דקדק מהו לשון פן, הנה ליה לומר אמת בנות צלפהד דוברות. אכן הנה ויביא

ביאורי החסידות

שסב. פינחס עזר את המגיפה מעל בני ישראל על ידי שהתפלל להקב"ה במסירות נפש. שסג. ואמר בנמרא (נרטה לג): 'ויחל משה את פני ה' (שמות לג יא), מלמד שמסר עצמו למיתה עליהם, שנאמר (שס פסוק נב) 'ואם אין מחני נא מספרך'. שסד. שסד. נפשו על בני ישראל, וקיבל עליו כל הרעות שצריכים לבוא

שנט. ה'ישון 'לבר' משמעו חוץ, שאין הקרבנות העיקר, אלא טפל אליו. שס. שינדב את נפשו במסירות נפש, כמו קרבן נדבה שקדושתו על ידי שאומר על הקרבן 'הרי זה קרבן תודה'. שסא. ויתבאר הכתוב, 'אלה הקרבנות תעשו לה' כמועריכם, 'לכבד מנדריכם' הוא 'ונדבותיכם', שינדב עצמו להקב"ה.

ציוני החסידות

כלומר איש ישראל הנקרא על שם איש יהודי, בעומדו להתפלל לפני ה' יתברך ככה יתנהג, רצה לומר שתהיה כל כוונת חפלתו להשפיע בשכינת עוזו. וזהו שאמרו רבותינו ז"ל (נרטה לג): אין עומדין להתפלל אלא מתוך כוונה ראש, היינו כוונתו של רישא דכל רישין, אף שמבקש בקשת צרכי עצמו תהיה כוונתו שלא יחסר הדבר לעילא חס ושולם, כי הנשמה היא חלק אלוה ממעל, והיא אבר מאיברי השכינה. וזהו עיקר הבקשה שימולא ויושפע לעילא. ובודאי בזה תפלתו רצויה ואין שטן מסתגר עליו, ולא כאותן דעבדין לגרמיהו דצווחין הב הב, כדאיתא בספר הוזהר הקדוש (תיקונין ו' קכג).

ובדברי רבינו (פר נרטה ליקוטס ד"ה ונגל): 'והכל הביא גם הוא' וגו', הפירוש בזה על פי מה שכתוב שעיקר הכוונה בקרבנות הוא כחינת מסירות נפש. וזה פירוש 'והכל הביא גם הוא', שהביא הקרבן בכוונה זו במסירות נפשו, כי גם בעצמותו היה הבל מוכן להביא את עצמו וגופו, בזה הכוונה הביא מנחה לה'.

וקיהו רק הרצון של האדם להביא את עצמו. ראה בספר החינוך (מטה מקנא): הקרבן יביא האדם לכפרה על נפשו, וכענין שקרבנו נשחט ונחט לנתחים ראוי לו לבעל הקרבן לחשוב שהיה ראוי לעשות לו כן בגופו על דבר חטאו, אם לא שחסר ה' יתברך היה עליו ליקח ממנו כופר קצת ממונו, ועם הפעולה הזאת ראוי לו שירכך לבבו וידכרך נפשו על חטאיה עד שתשוב ותנחם על מה שעשתה ותסכים לבל חוסיף לחטוא עוד. וז"ל בסבואר במקום אחר. ראה בדברי רבינו (פר מטה ד"ה ו' וטא): 'ועשית חושן משפט וגו' והיה על לב

וביקר מפז (הפטרס וילא ד"ה ותאמר): שאם אדם מתפלל על איוו דבר מצרכי העולם, צריך להיות עיקר כוונתו לעולם העליון, כי כשנחסר איוו דבר בעולם הזה וודאי חסר גם כן בעולם עליון, וזה שכינה בתחתינים צורך גבוה. וכפרט באם אדם השלם מתפלל על איזה דבר, ידע שגם עולמות העליונים הם צריכים לזה. למשל אם מתפלל לרפואה, יכוין העיקר למעלה לרפאות שברי שלם, היא השכינה הקדושה, וגם לרפאות את פצעי משיח קדשנו. ואם על פרנסה, ידע כי גם מלאכים צריכים פרנסה רוחנית. ואם על פעמים ח"ו לא נעשה בקשתו למטה, אבל למעלה נעשה בקשתו, כי עיקר התיקון צריך שיהיה למעלה, ודרך אנכי יתוקן גם למטה. וזה פירוש 'כרום זלות לבני אדם' (מסלס יט), ודרשו חז"ל (נרטה ו): זו תפלה שעומד ברומו של עולם ובני אדם מולזין בהם. רצה לומר שיש אנשים כשוראים שלא נעשה בקשתם, מולזין ח"ו בתפלה. אבל באמת לא כן, כי דברים ההם 'עומדים ברומו של עולם', רצה לומר ששם נתקן הכל ויש להם עמידה. וזהו שאנו אומרים 'פעמים באהבה', רצה לומר למעלה ולמטה.

אהרן וגו' ונשא אהרן את משפט בני ישראל על לבר' (שמות כז ל), שהיה מלוכש בחושן שהיה חקוק עליו שמות השבטים למען יזכור תמיד אותם להמתיק הדינים מעליהם ויקבלם על עצמו. וזה שמסוים הכתוב 'והיה על לב אהרן כבואו ובצאתו ולא ימות', כי לא יאונה לצדיק כל און, בריחי היתה אתו החיים והשלום, וכאשר יהיה הכהן גדול בבחינה זו, אז 'ונשמע קולו' וגו' (שס פסוק נט), שיקובל תפלתו 'ובצאתו ולא ימות' רק יצא בשלום.

וקו כבר ידוע כי כף שאלת האדם בצרכיו וכו' רק לכון בהם להיות בזה כבוד שמים. ראה בתורת המגיד: אמרו רבותינו ז"ל (מנחות וילא ט) אין הגשה אלא לשון תפילה. ונראה לי לזה רמו הפסוק (נרטה מד יח) 'ויגש אליו יהודה',

ידוע כי כל שאלת האון ותפלותיו הרבים לא נג עצמו בעניני עולם הזה כבוד שמים, 'בכל ד וישיא שיהיו כל עניני ה ברוך הוא, על אחת פמד לכון לבו רק לשמים, וכ הנה שסי, כמו שנאמר (מה להם ומצדקותיהם יושי

על בני ישראל לבטל מהם ו לעשות מעשיך למען יבוא בו שסו. באשר יש חסרון כל ו רצון ה' להיטיב, אלא שיש השפע מלידה, ועל ידי שתו חפלתו, ממילא יבוא השפע לע

ובפרי הארץ (פר נטא ד"ה וסעג חסרון, לא יהיה המז

והעלייה והדביקות, אבל אחר ממנו חפץ השגת החסרון, ש שהוא מן ההכרח, ואז בהתקן בתוכו ויתמלא

ובדברי רבינו (פר וילא ד"ה וי בתפלתם רק לתקן

בספרים, כאשר האדם מתפל עיקר כוונתו הוא שאם יש ד החסרון הוא למעלה בשכי נשמתם, או על היחיד בשו השפע ממנו ונפסק מלידה. וכ: יורד השפע בהצינור משרוש רפואו

זכאן שיהיו כף עניני האד הוא. כמו ששני

לשם שמים. וכתב הרמב"ם ו) גופו שלם וחזק כרי שתהיה אפשר שיבין וישתכל בחכו מאיכריו כואב, וישים על לו וגדול בישראל, נמצא המהלן תמיד, אפילו בשעה שנושא שמתחבתו בכל כרי שימצא: את ה', ואפילו בשעה שהוא דעתו עליו וינוח גופו כדי ש והוא חולה, נמצאת שינה ש ענין זה ציוו חכמים ואמרו ו שאמר שלמה בחכמתו 'בכל מ)

פונתם אל ה', שהוא כפויכול וקנין בצר להם עמהם, ממילא ממצקותיהם יושיעם.

והנה על דרך זה הוא פרוש כל הפרכות שבשמונה עשרה, אף על פי שהם שאלת צרכיו רפואה וברכת השנים, הכל הוא למעלה, פדוע לידועי חן. וצריך לזון לה' תברך בשמתפלל בהם ליחוד שלמעלה, ועל ידי כן שלום על ישראל.

ידוע כי כל שאלת האדם בצרכיו מאת ה' תברך ותפלותיו הרבים לא נכון להם להתפלל על צרכי עצמו בעניני עולם הזה רק לזון בהם להיות בזה כבוד שמים, בכל דרכי דעהו (משלי ג ו) ויהי כבודו עליו כל עניני האדם רק לכבוד ה' תברך ברוך הוא, על אחת כמה וכמה בשעת התפלה צריך לזון לבו רק לשמים, וממנו בא הישועה גם לעולם הזה, כמו שנאמר (מלכים א יט) ויזעקו אל ה' בצר להם וממצקותיהם יושיעם, פרוש ויזעקו עליהם כל

הן דרך כל
נשא אהרן
ומצבות
תברך וכן
להם הוא
לרצון:

ולמה

ויאמר
צפחה
ליה לומר
ה ויכפר

ידי שהתפלל
לזון (ג): ויהי
היתה עליהם,
יסד. שמר
רבים לבוא

ידו להתפלל
זנות תפלתו
נמש (ג): אין
ה של רשא
כונתו שלא
אלה ממעל
הלא וישפע
עליו, ולא
בספר הזהיר

לל על איו
זנות לעולם
חסר גם כן
בפרט באם
ה העליונים
הן העיקר
גם לרפאות
גם מלאכים
שה בקשתו
צריך שיהיה
זלות לכני
לומר ברומ
יש אנשים
אבל באמת
רצה לומר
ים יעמים

ביאורי החסידות

בצרה הקב"ה מצטער עמו. שסח בשעת בצר, זכרו כי להם, שהקב"ה בתוך צרתם, וכאשר יתפללו על כך, ממילא ממצקותיהם יושיעם. שטט. בברכת רפאנו יכין לרפא את איברי השכינה, ובברכת השנים שיבוא השפע לעולמות העליונים ולשכינה. שע. ייחד את העולמות שלמעלה. שעא. בין שהשפע בא לכל העולמות כפי סדרן, בא השפע לעולמות החתונות.

על בני ישראל לבטל מהם הדינים. ששה. תן דעתך לחשוב לעשות מעשיך למען יבוא ברבר תועלת לקיים דבר ה' (מט"ז). שסו. כאשר יש חסרון כל שהוא בעולם, אין זה מחמת שאין ברצון ה' להיטיב, אלא שיש פגם וחסרון כשורש למעלה ונמנע השפע מלירד, ועל ידי שתוקן הפגם כשורש למעלה על ידי תפלתו, ממילא יבוא השפע לעולם הזה. שסז. כאשר בני ישראל

ציוני החסידות

ובדברי רבינו יונה (אטט פ"ג מ"ג): וכל מעשיך יהיו לשם שמים, אפילו דברים של רשות, כמו האכילה והשתיה והישיבה והקימה וההליכה והשכיבה והתחשיש והשיחה וכל צרכי גופך, יהיו כולם לעבודת בוראך או לדבר הגורם עבודתו וכו'. הישיבה והקימה וההליכה כיצד, אין צריך לומר שלא לישב במושב לצים ושלא לעמוד במקום חטאים ושלא ילך בעצת רשעים, אלא אפילו לישב בסוד ישרים ולעמוד בדרך צדיקים ולילך בעצת תמימים, אם עשה להנאת עצמו ולהשלים חפצי גופו ותאוותו אין זה משוכת, אלא אם כן עשה לשם שמים.

ובפרי הארץ (פר נשא ד"ה וטען הו): כשמבקש ומתפלל על איזה חסרון, לא יהיה המאורע כי אם מהתעוררות התפלה והעלייה והדביקות, אבל אחר שיתעורר ידבק אל שורשו שיבטל ממנו חפץ השגת החסרון, שהרי גם הוא אינו חפץ כי אם מה שהוא מן ההכרח, ואז בהתקרבו אל שורשו משפיע האור הגנוז בתוכו ויתמלא החסרון מעצמו.

ובדברי רבינו (פר ולא ד"ה ואל): הצדיקים הגדולים כל כונתם בתפלתם רק לתקן העולמות העליונים, כמבואר בספרים, כאשר האדם מתפלל על רפואה או פרנסה וכדומה עיקר כונתו הוא שאם יש חסרון למטה בכריאות או כפרנסה החסרון הוא למעלה בשכינה או בכללות ישראל כשורש נשמתם, או על היחיד כשורש נשמתו יש פגם שנסתם ח"ו השפע ממנו ונפסק מלירד. וכאשר מתקנים הדבר למעלה ממילא יורד השפע בהצניור משורש נשמתו של האיש ההוא הצריך רפואה ופרנסה.

וקנין שיהיו כל עניני האדם רק לכבוד ה' יתברך ברוך הוא. כמו ששנינו (אנוט פ"ג מ"ג) וכל מעשיך יהיו לשם שמים. וכתיב הרמב"ם (דעות פ"ג ה"ג): ישים על לבו שיהא גופו שלם וחזק כדי שתהיה גופו ישרה לדעת את ה', שאי אפשר שיבין וישתכל בחכמות והוא רעב וחולה או אחד מאיבריו כואב, וישים על לבו שיהיה לו בן אולי יהיה חכם וגדול בישראל, נמצא המהלך בדרך זו כל ימיו עובד את ה' תמיד, אפילו בשעה שנושא ונותן ואפילו בשעה שכועל, מפני שמשכתו בכל כדי שימצא צרכיו עד שיהיה גופו שלם לעבוד את ה', ואפילו בשעה שהוא ישן אם ישן לדעת כדי שתנחת דעתו עליו וינח גופו כדי שלא יחלה ולא יוכל לעבוד את ה' והוא חולה, נמצאת שינה שלו עבודה למקום ברוך הוא, ועל ענין זה ציוו חכמים ואמרו וכל מעשיך יהיו לשם שמים, והוא שאמר שלמה בחכמתו 'בכל דרכי דעהו והוא יישר אורחותיו' (משלי ג ו).

וכן מבואר בשו"ע (א"ח ס"י ולא מ"ב): בכל מה שיהנה בעולם הזה, לא יכרין להנאתו אלא לעבודת הבורא יתברך, כדכתיב (משלי ג ו) 'בכל דרכיך דעהו ואמרו חכמים כל מעשיך יהיו לשם שמים וכו'.

וקנין שיהיה כל כונתם אל ה' וכו' ממילא ממצקותיהם יושיעם. וכן ביאר רבינו בפרשת תולדות (ד"ה וטען): סדר תפלת האדם בעת צר לו חלילה, לבלתי ישים אל לבו לצעוק אל ה' עבור עצמו, כאב בשרו וצער נפשו בעניני עולם הזה, אך רק ישא לבבו השמים לתקן פגם העליון אשר על ידו, ואז אחר כך ממילא יושב ורפא לו (ישעיה ו י). כמאמר הראשונים על פסוק (ליל יג יג) 'אל נא רפא נא לה', רצה לומר 'לה' רמו לשכינה הקדושה. וכמו שנאמר (מלכים א יג) ויזעקו אל ה' בצר להם' רצה לומר לתקן את כבוד ה', וברואי אחר כך 'ממצקותיהם יושיעם'. כי אמנם כי כל מקרה ופגע חלילה הנה דוגמתו בשרשם למעלה, כמו שאמרו (אנוט פ"ג מ"ב) 'דע מה למעלה ממך, הפירוש אם תרצה לדעת אתה מה למעלה, תראה ותרע ממך'.

וקנין בצר להם עמהם. כמו שאמרו בגמרא (פנתי טז): ולמה נותנין אפר מקלה על גבי חיבה, אמר רבי יהודה בן פזי כלומר (מלכים א טז טז) 'עמו אנכי בצרה', ריש לקיש אמר (ישעיה

הצדיק ממליץ טוב שכונתם לסם שמים
 וְהִנֵּה לִפְעָמִים מִי שְׁאִין בּוֹ דַעַת לְכָל אֵלֶּה
 לְהִתְפַּלֵּל עַל ה' בְּנִי, הִנֵּה זֶהוּ הָעֲצָה
 נְכוֹנָה, כְּשֶׁבֵּא אֶל הַצְּדִיק הַדּוֹר הַנֵּה הוּא מְלִיץ
 טוֹב בְּעָדוֹ, כִּי גַם הוּא כּוֹנֵן רַק לְשָׁמַיִם וּמִקְרָב
 אֶת עַנְיָנוֹ וְצָרְכֵנו שֶׁהוּא גַם כֵּן לְצָרָה גְבוּהָ יִתְבַּרַךְ
 שְׁמוֹ ^{סמ"ט}. וְזֶה שְׁאִמְרוּ בְּגִמְרָא (נ"ג קטו.) מִי שֵׁשׁ לוֹ
 חוּלָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ יִלָּךְ אֶצֶל חָכֵם וַיִּבְקֶשׁ עָלָיו
 רַחֲמִים ^{סמ"ט}, כִּי הַצְּדִיק הוּא הַיּוֹדֵעַ לְהִמְלִיץ עָלָיו
 רַחֲמִים בְּתַפְלֹתוֹ ^{סמ"ט}. וְעַל זֶה הִבְטִיחַ ה' יִתְבַּרַךְ
 לְמֹשֶׁה רַבְּנוֹ עָלָיו הַשְּׁלוֹם יַחְנִיתִי אֶת אֲשֶׁר אֶחָךְ
 (שמות נ"ט), וְאָמְרוּ חַז"ל (נרמ"ט ו.) אִף עַל פִּי שְׁאִינוֹ
 הַגּוֹן וְאִינוֹ כְּדַאי ^{סמ"ט}, הַפְּרוֹשׁ שְׁאִין כּוֹנֵן רְצוּיָה
 לְהִתְקַבֵּל לְמַעְלָה ^{סמ"ט}, 'אֲנִי אֶעְבִּיר כָּל טוֹבֵי עַל
 פְּנֵיד', שִׁיְהִיָּה בָּךְ כַּח כְּזֶה לְהִיטִיב לְבְרוּאָיו
 לְהִמְלִיץ טוֹב בְּעָדָם וְלִלְמַד זְכוּת עֲלֵיהֶם, עַל יְדֵי
 כֵּן יַחְנִיתִי אֶת אֲשֶׁר אֶחָךְ ^{סמ"ט}. וְכִיּוֹנֵה פְרוֹשׁ הִנֵּה
 אֲנֹכִי בָּא אֵלַיךְ בְּעַבַּר הָעֲנָן בְּעִבּוֹר יִשְׁמְעוּ הָעַם
 בְּדַבְרֵי עַמְךָ וְגו', וַיֵּשֶׁב מֹשֶׁה אֶת דְּבָרֵי הָעַם אֶל
 ה' (שמות ט"ו-ט) ^{סמ"ט}, רָצָה לִזְמַר גַּם דְּבָרֵי פְּשׁוּטֵי

הָעַם שְׁאִינָם יוֹדְעִים לְהִתְפַּלֵּל בְּאֵמַת בְּרָצוֹן וַיְכַוְּנֵה
 לְמַעְלָה, עִם כָּל זֶה יַעֲלוּ לְרָצוֹן עַל יְדֵי הַצְּדִיק.
 בְּנוֹת עֲלִפְחָד בִּקְסוֹ נִחְלָה בַעֲבוּר קְרוּסַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
 וְזֶה הָעֲנָן כְּשֶׁבֵּאוּ בְּנוֹת צְלִפְחָד לְחַבְּעַ נְחֻלָּה בְּאֶרֶץ
 יִשְׂרָאֵל, תִּחְלָה הִנֵּה יֵשׁ לְפָרֵשׁ בְּזֶה כּוֹנֵן
 פְּשׁוּטוֹת שְׂרָצוֹ (בַּתְּחִלָּה) [בְּנִחְלָה] בְּנֶדֶךְ הָאֶרֶץ ^{סמ"ט}.
 וַיֵּשׁ לְפָרֵשׁ בָּהֶם עוֹד, שֶׁהִיָּה כּוֹנֵנָם עַל קִרְיַת
 הָאֶרֶץ, שֶׁהִיוּ מִחֻבְּבוֹת הָאֶרֶץ ^{סמ"ט}, וְלָכֵן כְּשֶׁבֵּאוּ לְפָנָיו
 מֹשֶׁה וַיִּקְרַב אֵת מֹשֶׁשֶׁטָן לְפָנָיו ה', שֶׁהִיָּה מִקְרָב
 וּמִמְתִּיק אוֹתָם שֶׁתְּבִיעֵתָן הוּא גַם כֵּן לְמִקּוֹם בְּרוּךְ
 הוּא ^{סמ"ט}, בְּנֶדֶךְ הַנִּכּוֹן לְהַצְּדִיק לְקָרֵב אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 לְפָנָיו ה' יִתְבַּרַךְ, וְלִזֶּה הַשִּׁיב לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
 כֵּן בְּנוֹת צְלִפְחָד דְּבָרָתָהּ, אֵינָךְ צָרִיךְ עוֹד לְהִמְתִּיק
 וְלִתְקַן דְּבָרֵיהֶם בְּכוֹנֵנָתָם, כֵּן בְּנוֹת צְלִפְחָד דְּבָרָתָהּ
 מִתְּחִלָּה רַק לְרָצוֹן ה' יִתְבַּרַךְ ^{סמ"ט}: L

משה רבינו מספיע תמיד טוב על בני
 וְנִאֲסַפְתָּ אֵל עַמְךָ גַּם אֶתְּהָ בְּאֲשֶׁר נִאֲסַפְתָּ
 אֶתְּהָרֵן אֶחָיִךְ. וּפְרָשׁ רַש"י מִכָּאֵן
 שֶׁנִּתְאַוָּה מֹשֶׁה לְמִיתָתוֹ שֶׁל אֶתְּהָרֵן. יֵשׁ לְפָרֵשׁ דְּהָא

ביאורי החסידות

כדאי. שענו. שאין בכחו לכוון בתפילתו על העולמות העליונים.
 שענו. אף שאינו ראוי, בזכות הצדיק אקבל את תפילתו.
 שעתה. והקישו בגמרא (שם טו.) מה הם דברי העם שהשיב משה
 רבינו אל ה'. שענו. כדרך כל בני אדם שרוצים נחלה לגור
 בה. שפ. כמו שכתב רש"י (לפ"ט טז.): על הנשים לא נגזרה
 גזרת המרגלים לפי שהן היו מחבבות את הארץ, האנשים אומרים
 ינתנה ראש ונשובה מצרימה' (לפ"ט יז.) והנשים אומרות 'נתנה
 לנו אחוזה'. שפא. שכוונתם בנחלה הייתה משום חביבות ארץ
 ישראל הקדושה שהובטחה לאבותינו. שפב. ב' כוונתם
 מתחילה בנחלה הייתה משום חביבות ארץ ישראל, ואינך צריך
 להמתיק דבריהן.

ציוני החסידות

ה'. הדנה למעלה (שמות י"ט) כתיב 'היה אתה לעם מול האלהים'.
 ופירש רש"י שליח ומליץ בינותם למקום. היינו שתמליץ עליהם
 כל טוב בכל עניני בקשתם אף על פי שהם מבקשים צרכי עולם
 הוזה שאינם כדאי, הנה הצדיק צריך להמליץ ולהעלות הכל לכוננת
 לשם שמים, וזהו 'וחנתי את אשר אחון' אף על פי שאינו הגון
 ואינו כדאי, הנה על ידי הצדיק אחון וארחם עליהם כנ"ל. וזהו
 שאמר 'ויגד משה את דברי העם' משה רבינו ע"ה עשה כן והגיד
 והמשיך דברי פשוטי העם כי בקשתם אל ה' כמו שהיו מכוונין
 הכל אל ה', ועל זה נאמר 'וגם כך יאמינו לעולם', שהקיום שהוא
 לשון אמונה שלהם הנה כך יהיה תלוי ועל ידך יתקיימו כנ"ל.

דכתיב (דברים לו ז)
 גם לאחר מיתת
 להמשיך להם ה'
 אור התורה ^{סמ"ט}, כי
 משה רבינו, וכו'.

שפג. עינו הפקוחה

נקדה ב' צדיק הדיו
 בחיקוני זה
 בנימטריא 'משה' וכו'
 צדיק וחכם דמתעטי
 לכולהו מפנימו דלה
 (ספ"ט ע"ה), דאיהו שי
 אשה אחת ילדה שש
 לששים רבוא נ-אשר
 והתפשטותו הוא בכל
 עד ששים ריבוא להש
 מחולל מפשעיו, ש
 המשנה אשה אחת י
 לששים רבוא. ועוד
 בכל ה'
 נקבו כמו שאמרו ב
 טענות מורי
 בששים רבוא בכל דו
 בתלמוד 'משה שפיר
 הניצוץ של
 וכתב באור המאיר ו
 הגידו (נרמ"ט)
 והאלהים יענו בקול'
 דבריהם, הכוונה מש
 דיבור, והם הנה ע
 שבלתי אפשרי להי
 יתברך וסודותיו הנפ
 על ידי מה שמחדש
 נשמות הצדיקים המ
 הצורך אליהם ולעם
 גם כן, הכל כאמצע
 כיון שמשה רבינו ו
 דבר המלך אין לה
 רמוז בדבריהם, 'והא
 כמו אז גם עתה ו
 דרך משה שפיר ו
 מגודל חסדו יתברך
 הדור יענהו בקול, כ
 הדיבור לבחינת ק
 העבודה כפי העת
 מתודשים, ומוזה נמ